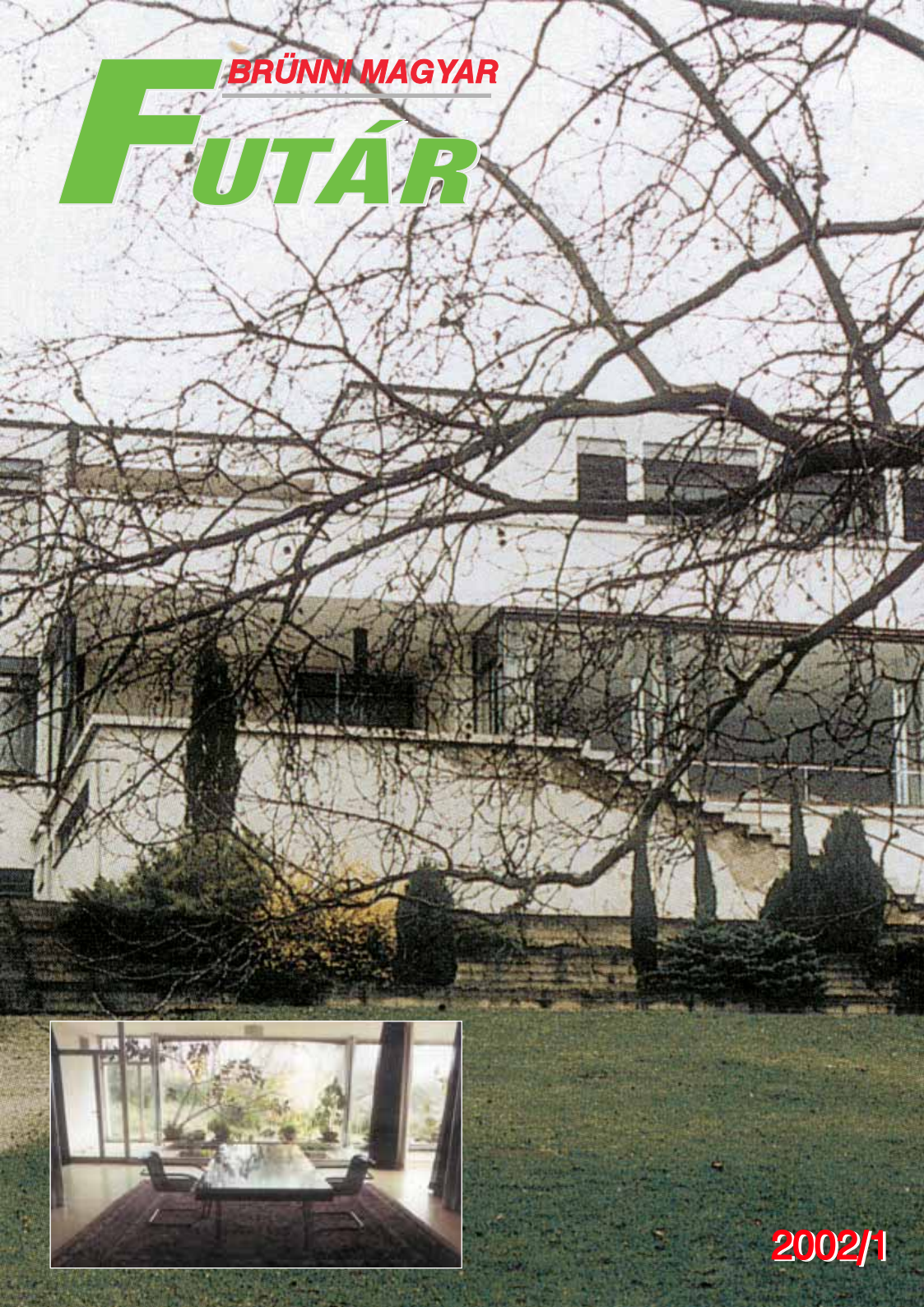

BRÜNNI MAGYAR
FUTÁR

2002/1

TARTALOM

Gondolatok

- 3 Felelősek vagyunk egymásért

Évfordulók

- 4 Kossuth-bicentenárium

Szövevségi hírek

- 6 Évzáró tagsági gyűlés a brünni szervezetben
8 „Visszapillantó“ dokumentum-gyűjtemény
9 Magyar szervezet alakult Teplitz városában

Eseménynaptár

- 10 Kaláka
11 Egyazon városban élünk
12 Trialog 2002
14 Miért foglalkozom a magyar filmmel?

Sajtóvisszhang

- 16

Közöttünk élnek

- 17 „Mindannyian földművesek vagyunk“ beszélgetés Pál Andorral

Érdekességek, hírek, tudósítások

- 20 Világörökség
23 Puskás Tivadartól a VilágTV-ig
26 Magyar médiák honlapjai az interneten
27 Az első magyar egyetem a Felvidéken
27 Ismerjük meg alaposabban Egressy Bénit!
28 Értelmiség és függetlenség...

Könyvbemutató

- 29 Hana Pražáková: A remény élett itt minket (Naději tu žijem)

Gyermekeknek

- 30

Szövevségi címlista

- 31

České resumé

V úvodním příspěvku *Neseme zodpovědnost za druhé* (str. 3) se K. Vanda zamýšlí nad odpovědností každého jednotlivce za své bližní i za celou společnost.

Rubrika Výročí přináší článek I. Detáryové o nejvýznamnějším maďarském politikovi 19. století Lajosi Kossuthovi při příležitosti 200. výročí jeho narození (*L. Kossuth očima studenta*, str. 4).

V rubrice *Ze života svazu* (str. 6–9) se Z. Vojtek vrací k výroční schůzi organizace Svazu Maďarů v Brně a hodnotí její činnost v uplynulém roce. Tentýž autor představuje sborník dokumentů celostátního Svazu Maďarů zachycující celé období jeho existence. Rubrika také informuje o zakládající schůzi nové základní organizace Svazu Maďarů v Teplicích.

V *Kronice* (str. 10–15) E. Plašilová referuje o předvánočním koncertu národnostních menšin v Brně (Žijeme v jednom městě). Tématem článku z pera A. Detáryho je mezinárodní divadelní setkání v Brně, na kterém se kromě maďarského dramatu podepsali i dva maďarští režiséři (Trialog 2002). Rubriku uzavírá příspěvek o setkání s brněnským odborníkem na maďarskou kinematografii dr. J. Blažejovským (Proč mě zajímá maďarský film?). Najdete zde také krátkou informaci o skupině Kaláka.

Ozvěny (str. 16) zachycují činnost organizace na stránkách denního tisku.

V rubrice *Žijí mezi námi* K. Navrátilová rozebírá s brněnským psychiatrem maďarského původu Andorem Pálem (str. 17–19).

Zajímavosti, zprávy, informace (str. 20–28)

Příspěvek A. Detáryho seznamuje čtenáře s českými a maďarskými památkami a přírodními krásami, které jsou zahrnuty do seznamu organizace UNESCO. Článek pojednává o brněnské Vile Tugendhat a rakousko-maďarském Neusiederském jezeru, které byly do tohoto seznamu zařazeny na konci minulého roku. Další článek informuje o vysílání maďarských rádií na internetu a přináší internetové adresy maďarských novin. Ve stejné rubrice najdete zprávu o sekci maďarské univerzity v Komárně, o nedávno vydané biografii o B. Egressym – významném maďarském spisovatelci 19. století. Článek B. Pomogátse zdůrazňuje roli nezávislé, apolitické inteligence ve společnosti.

Rubrika *Recenze* (str. 29) se zabývá novou knihou H. Pražákové *Naději tu žijem*.

Dětský koutek *Futárka* (str. 30) je věnován Velikonocím.

Adresář organizací Svazu Maďarů najdete na str. 31.

Vanda Károly

FELELŐSSEK VAGYUNK EGYMÁSÉRT

Mostanság gyakran eszembe jut Thomas Merton híres lelki író egyik megállapítása: „mi, emberek, nem vagyunk az óceánból kiemelkedő magányos szigetek, sem egy-egy személyes úrhajóban kilóbt holdutasok. Nem mondhatjuk: semmi közünk a másikhoz, felelősséggel tartozunk egymás iránt.“

Nem lenne szabad megfélemezni ezen gondolatok igazáról, időszerűségéről. Különösen akkor, ha belegondolunk, hogy a krisztusi, mindenkire kiterjedő szeretetparancsot túlharagolni látszik a káini „vajon őrzője vagyok testvéremnek?“ önző kérdés visszahangja! Embervoltunk elárulását jelentené, ha osztályozni kezdenénk: ez vagy az az ember méltó-e arra, hogy társamnak, felebarátomnak tekintsem. Sokkal inkább arra kellene összpontosítanunk, hogy mindenki felismerje bennünk az őszinte embertársat. Hangsúlyozom: mindenki! A családtagok, munkatársak, szenvedők, kételkedők, tanácsatlanok, tevelygők, rosszakarók... Ehhez azonban nem kisebb „ellenséget“ kell legyőzni magunkban, mint a közömbösséget, amely – aligha tagadhatjuk - ilyen vagy olyan mértékben szinte mindannyiunkban ott lappang.

Mennyi keserűséget, lelki kárt okoz környezetének az, aki nem képes leküzdeni magában a közömbösség talán legszélösebb formáját, a keményszívűséget. Azt a mohóságba és gögbe teljesen begörcsösödött szertelen, hideg, kemény emberi magatartást, amit semmi sem képes megváltoztatni, amely nem ismeri a részvétet. Nem különb az érzéketlen „elég a magam baja“ hozzáállás sem. A fölünyeskedő, hatalmi helyzetével visszaélő, a másik alárendeltségét éreztető, a nagylelkűség hiányából fakadó „megbocsátok, de nem felejtetek“ magatartás, a harag, a gyűlölködés... Végláthatatlan sor, megannyi visszahúzó, közösségtromboló erő illetve akadály, melyek csak mérgezik emberi kapcsolatainkat.

Merünk-e őszinték lenni önmagunkhoz, van-e bátorságunk önvizsgálatot tartani és lépni? Mindenki jól járna! Családi feszültségek enyhülnének, közösségi, társadalmi súrlódások tűnnének el, s talán a félelem és bizonytalanság is megszűnne sokak lelkében. Tudnunk kell, hogy a szeretetet nem lehet kiporciózni, kimérni súlyra vagy méterre. Adagolt szeretet nincs! És adagolt felelősségvállalás sincs, s főleg úgy nincs, hogy az egyiket védem, a másik meg csak védekezzen!

Húsvétra készülünk, a Szeretet feltámadására. Úgy gondolom, mindannyiunk előtt világos: erős a nép, mely bátran hirdeti szeretetet gyűlölet helyett, szeretetet nemzetek felett!

BRÜNNI MAGYAR FUTÁR

Kiadja a Cseh és Morvaországi Magyarok Szövetsége brünni szervezete

Felelős szerkesztő: Vojtek Zoltán

Szerkesztő munkatárs: Detáry Attila

A szerkesztőség címe: Svaz Maďarů,

Gorkého 12, 602 00 Brno,

telefon/fax: (+420-5) 41241062,

e-mail: mkic@atlas.cz

Grafikai szerkesztő: Milan Sedlák

Nyomja: Nakladatelství a vydavatelství MiS,

Brno, Kosmonautů 1, M: 0602-749620

Regisztrációs szám: MK ČR E 11196

A lap kiadását anyagilag támogatták:

Brünn város Polgármesteri Hivatala

Rákóczi Alapítvány

Nemzeti Kulturális Alapprogram

Kossuth- bicentenárium diákszemmel

„... 2002. szeptember 19-én lesz két-száz esztendeje annak, hogy Kossuth Lajos Monokon megszületett. Életének kilencvenkét éve alatt a polgári átalakulás, a szabad Magyarország ügye

iránt elkötelezett politika szimbólumává vált, s ezt a jelképes erőt a magyar nép emlékezetében – napjainkig – megőrizte. Szent István mellett ő a legismertebb magyar történelmi személyiség. A magyar szabadság nemzetközileg is legismertebb figurája – szobra a Capitoliumban és New Yorkban egyaránt megtalálható. Magyarországon neki van a legtöbb szobra, a települések nagy részén közterület viseli a nevét...”

„...A magyar kultúra hagyományokban gazdag, s igaz ez a politikai kultúrára is. A kereszténység ezer éve után is él a pogány indíttatású mitológia, a turul, a vér kultusza... mindezek mellett azonban van egy másik vonulat is: a magyar szabadság hagyománya, mindaz, amit a nemzet és a szabadság együttese jelent, s amit a reformkor és 1848–49 vésett bele a magyarság lelkébe. A liberalizmus jegyében kialakított nemzettudat teremtette meg többek között a Himnuszt, a Szózatot, a piros-fehér-zöldet, a honvédeszményt, március 15-ét.

„...Ahogy Magyarország Szent Istvánnal született meg, úgy ezernyolcszáznegyvennyolccal vált felnőtté. A folyamat

létrehozta azt a hazát, ahol a jogegyenlőség és a hazaszeretet eszméje egymásba fonódott, ahol a magyar szabadság és a haza egy és ugyanaz.”

„...Minden nemzetteremtésnek megvannak a maga hősei. Miután a modern magyar nemzetet a liberalizmus teremtette meg, ezért nálunk csak a szabadság embere lehetett ennek a folyamatnak a meghatározó alakja. A szerep betöltőjét úgy hívták: Kossuth Lajos...”

„Munkássága első szakaszában, a reformkorban, a válságba jutott feudális abszolutisztikus rendszer polgári-alkotmányos alakítására, a Habsburg-uralom felszámolására, a nemzeti önrendelkezés megteremtésére törekedett. Konceptiója a sajátosan magyar adottságok és az egyetemes progresszió követelményeinek harmóniáját alkotta meg, amikor középpontjába a legfőbb nemzeti érdekekkel szintézist alkotó alapvető polgári szabadságjogok biztosítását, illetve a társadalmi-nemzeti szolidaritás működését biztosító érdekegyesítő politikát állította.

Hirdette, hogy a magyarság felemelkedése csakis a nemzeti és az egyetemes szempontok egyeztetésével, biztosítható. Elutasította mind a túlfeszített, a nem magyar etnikummal szembeni intoleráns, erőszakos és lekezelő nacionalizmust, mind a doktriner absztrakt megközelítéseket – mindkettőben a nemzeti újjászületés valóságos veszélyforrásait jelölve meg.”

„...A polgári forradalmi átalakulás meghatározó államférfiújaként Batthyányval stratégiai együttműködésben irányította 1848 tavaszán az áttörés, majd az azt követő hónapokban pénzügyminiszeri pozíciójából a megvalósítás munkálatait.”

„...1848 őszén önvédelemre kényszerített vezető magyar politikusok az immár az Országos Honvédelmi Bizottmány elnökeként működő Kossuth kiemelkedő részvételével a legelső között ismerték fel, hogy alapvető problémák (mint például a nemzetiségi kérdés) csakis kollektív jogok demokratikus érvényesítésével oldhatók

meg. 1849. július végén pedig a folyamatos jogkiterjesztés gyakorlatának mintegy betetőzéseként, s a nemzeti liberális alap demokratikus irányú továbbfejlesztéseként a szegedi nemzetiségi és zsidóemancipációs törvény megalkotásával a gyakorlatban is a korabeli európai progresszió élvonalai közé került.”

„...Az 1849. április 14-én elhatározott Függetlenségi Nyilatkozattal a Habsburg–birodalomtól elszakadó magyar nép a kormányzóelnök Kossuth irányításával az európai közvélemény csodálatát is kivívta teljesítményével. A kossuthi érdekegyesítő politikával biztosított társadalmi támogatás egyedülálló eredményeként sikerült ugyanis az olyan demokratikus, a nép és a külföldi önkéntesek támogatását is élvező tömeghadsereget megszervezni, amelynek legyőzésére Bécs kénytelen volt a világ korabeli legerősebb serege, az orosz cári segítségét igénybe venni.”

„...A szabadságharc leverését követően Kossuth élete jelentős hátralevő részét emigrációban volt kénytelen eltölteni. A törökországi Kytahiában 1851-ben kidolgozza a magyar történelem legkiérleltebb és legdemokratikusabb alkotmánytervezetét, amely az európai szabad népek családjában, a szomszédos népekkel stratégiai szövetségben (konföderáció), a nemzeti jogok községi és megyei szintű érvényesítésével kötötte össze a belső demokratikus megújulásban újjászülető magyar nemzet jövőjét.”

„...Kossuth Lajos politikusi pályája során a társadalmi-nemzeti modernizáció, a polgárosodás napjainkig érvényes liberális-demokratikus alapelveit fogalmazta meg, s hagyta azokat utódaira, a későbbi nemzedékek működése elé is tükört tartó, a mindenkori progresszió érdekeit eredményesen szolgáló, legbecsesebb nemzeti örökségként...”

Gönc Árpád, a Magyar Köztársaság volt elnöke, aki az idei Kossuth-év fővédnöke, 2001. szeptember 29-én a Kossuth téren megtartott beszédében a következőket mondta:

„...Talán nem tévedek, ha azt mondom, hogy a hazánkon átcsapó, évszázadok óta legerősebb történelmi és társadalmi vihar 1848–1849 időszaka volt. Keletkezésének színtere Nyugat-Európa – onnét húzódtott át Közép-Európára. Módosult formában, de nálunk dült a leghevesebben, és bár itt is kihunytt, itt hagyta a legmélyebb nyomokat...”

„...Az eszmék, amelyeket Kossuth képviselt, nemcsak korszerű, de Magyarországon égetően fontos eszmék voltak. Erkölcsileg időtlenül érvényes, az elembertelenedett múlttal élesen szemben álló, a magyarországi valóságot alapjában megváltoztató, a maguk megvalósulatlanságában forradalmat is kiváltó eszmék.”

„... A mi feladatunk ma az, hogy éber figyelemmel kövessük, él-e, erősödik-e az a nemzeti érdeket szolgáló, de Euró-páéval egyflényegű szabadságigény, ami 1848–49 elnyomhatatlan mozgató ereje volt, nem tagadjuk-e meg a társadalmi egyenlőség, a törvény előtti egyenlőség, az emberség, a gondolat- és szólásszabadság törvényeit? Képesek vagyunk-e mai mindennapjainkban 1848–1849 erkölcsi igényeinek eleget tenni? Híven szolgáljuk-e 1848 szabadságot szülő eszményeit?

...Lelkiismeretvizsgálatunkhoz szolgáljon mércéül Kossuth Lajos gondolkodásmódja, politikai bátorsága, megalkuvást alig ismerő következetessége. Az az erkölcsi erő és hűség, amivel a változó idő sodrában élete végéig, idehaza is, külföldön is képviselte a nemzet és a szabad gondolat ügyét, és figyelmeztette honfitársait, ha ezzel szembe kerültek. Azzal a negyvennyolccal, amelyet egyként vallott magáénak, holtáig, Kossuth és Széchenyi, Kossuth és Batthyány, Kossuth és Görgey. Mert eltérő vérmérsékletük, múltjuk nem szembeállította őket, hanem holtukig egymás mellé. Vitatársként, harcostársként. Erkölcsileg, politikailag: magyarokként...”

Összeállította: Detáry Ida (16) a magyar interneten talált források alapján

Évzáró tagsági gyűlés a brünni szervezetben

2002 február 13-án (nem pénteken...) került sor az évente megtartott évzáró tagsági gyűlésre, amelyen a brünni szervezet fizető tagjainak mintegy 30 %-a vett részt. A hivatalos programot a magyar konyha ingyencégei (melyeket asszonyaink készítették) és Mészáros Antal zongajátéka tette érdekesebbé.

Vojtec Zoltán, a szervezet elnöke beszámolójában kiemelte a 2001-es év jelentősebb eseményeit (a Brünni Magyarok 2000-ben c. film kiadását, Strážnicén a Domovina c. fesztiválon valamint a Multikulturális Brünn c. rendezvényen való részvételt, a Magyar Világháló a világban élő magyarok ezredévi üzenetei c. könyvhöz való hozzájárulását, a BMF 2001/1 és 2001/2-es számának kiadását, a 7.MKN megrendezését, Egyazon városban élünk c. nemzetiségi fesztiválon való részvételt), melyek nagyban hozzájárultak a szervezet jó hírvének további növeléséhez és célkitűzéseinek megvalósításához, melyek ezután is változatlanok:

- biztosítani az itt élő magyarok számára a magyar nyelv és kultúra megtartásának és ápolásának lehetőségét;
- hozzájárulni a magyar kultúra népszerűsítéséhez Brünnben és környékén;
- nyelvi tőkénk birtokában szolgáltatásainkkal (információ-, közvetítői-, tolmács- és fordítói szolgáltatások) hasznára lenni cseh környezetünknek a cseh-magyar kapcsolatok fejlesztésében.

Vojtec Zoltán hangsúlyozta továbbá, hogy a Magyar Kulturális és Információs Centrum (MKIC) a Magyar Turisztikával és a Hungária-tour utazási irodával való együttműködés által bekerült a cseh köztudatba (az MKIC-ben működő utazási irodán keresztül évente több százan utaznak Magyarországra), s kialakult az MKIC üzemeltetésének anyagi háttere is.

Az elnök megköszönte mindazok segítségét, akik hozzájárultak a klub 2001-es programjainak megvalósításához és a szervezet hírvének növeléséhez. Külön kiemelte a Tiszavirág táncsoport szereplését.

Detáry Attila a szervezet alelnöke a beszámoló kiegészítéseképpen szervezetünk működését összehasonlította a többi alapszervezet

(Plzeň, Litoměřice, Prága, Ostrava) működésével, rámutatott a tevékenységbeli és a helyi feltételek, lehetőségek közti különbségekre és objektíven értékelt az egyes rendezvényeket, majd ismertette a 2002-es programtervezetet.

A vitában főleg a gyerekek magyar nyelvre való nevelésével, rendszeres gyerekfoglalkozásokkal kapcsolatban hangzottak el elvárások, de ötletek, javaslatok is. Mivel a rendszeres gyerekfoglalkozások időigényesek (nemcsak a foglalkozásvezető, de a szülők részéről is), s nem helyettesíthetik a családon belüli nevelést, javaslat hangzott el gyermekes családok hétfégi találkozásainak megszervezésére, ahol a szülők megvitathatják nevelésbeli tapasztalataikat, s jó program esetén egy ilyen találkozó pozitív élményt, emléket hagyhat a gyerekekben. Szó volt a magyarországi nyári táborokról is, hogy a kínált lehetőségek nincsenek kellőképpen kihasználva. A vitában felszólalók igényelték a művelődési programokat – történelmi és irodalmi előadásokat.

Adatok a brünni magyarok tevékenységéről 2001-ben

1. Megvalósított rendezvények 2001- ben

- I. 17. – Milleniumi történelemórák – Trianon
- I. 31. – Évzáró tagsági gyűlés
- II. 22. – Filmvetítés: 6:3
- III. 15. – Galán Géza: Petőfi (irodalmi est)
- III. 18. – Magyar nyelvű szentmise + koszorúzás a magyar jakobinusok emléktáblájánál
- III. 28. – Vitaest Duray Miklóssal
- IV. 5. – Magyar Millennium – plakátkiállítás
- IV. 11. – Kovácspatak növény és állatvilága – előadás
- IV. 18. – Milleniumi történelemórák – Horthy Magyarország
- IV. 26. – Tropical Transform magyar jazz együttes koncertje
- V. 23. – Filmvetítés: Csinibaba
- VI. 2. – Sport és gyermeknap
- VI. 22–24. – Országos művelődési tábor Strážnicén, fellépés a Domovina folklorfesztiválon

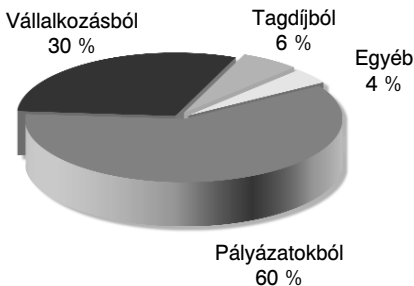
- IX. 26.** – „A magyar zene története” a sorozat keretén belül Zádori M. (ének) és Dobozy B. (cembalo) koncertje
- X. 21.** – Magyar nyelvű szentmise + koszorúzás a magyar jakobinusok emléktáblájánál + „Táncos magyarok” címmel a MÁNE fellépése
- X. 24.** – „1956 a történész szemszögéből” – előadás valamint az „56 magyar karikatúra” kiállítás megnyitója
- XI. 15.** – Film: Eldorádó
- XI. 16.** – Film: Szenvedély
- XI. 24.** – Katalin-bál
- XII. 5.** – Mikulás-est
- XII. 12.** – Kalácsa-koncert
- XII. 14.** – „Egy városban élünk” c. nemzetiségi fesztiválon való szereplés

2. Gazdálkodás

Bevételi források:

- belföldi és külföldi támogatás 60 %
- a MKIC szolgáltatásaiból származó bevétel 30 %
- tagsági díj 6 %
- egyéb bevétel 4 %

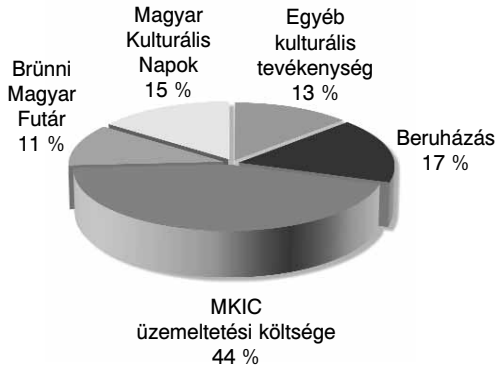
Bevételek struktúrája

Kiadások:

- a MKIC fenntartási költsége és a szolgáltatásokkal kapcsolatos kiadások 44%
- a Brünni Magyar Futár kiadása 11 %
- a Magyar Kulturális Napok megrendezése 15 %
- egyéb kulturális és dokumentációs tevékenység 13 %

Kiadások struktúrája

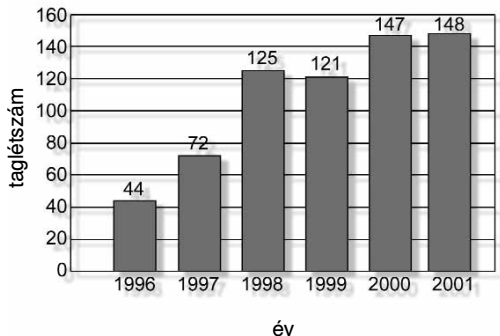

- beruházás 17 %

- 3. Taglétszám alakulása** (tagdíjbevétel alapján) év/ tag:
1996/	44
1997/	72
1998/	125
1999/	121
2000/	147
2001/	148

A szervezet adatbázisában nyilvántartott

A tagok számának alakulása

személyek száma 222.

4. Vezetőség:

- Vojtek Zoltán (elnök)
- Detáry Attila (alelnök)
- Dittel Beáta (pénztáros)
- Somogyi László, Sonkoly Tibor (tagok)
- Ploticová Zsuzsanna, Kostková Ilona (adminisztráció és tagnyilvántartás)
- Fazekas Mónika, Šalplachtová Éva (ellen-

Visszapillantó

dokumentumgyűjtemény 1990–2001

Kiadó: Cseh és Morvaországi Magyarok Szövetsége

A kiadvány Prága Főpolgármesteri Hivatalának a nemzetiségi szervezetek tevékenységére nyújtott támogatásból, valamint az Illyés Közalapítvány támogatásával jelent meg 2001-ben. Összeállította: **Becske Katalin** a Szövetség egykori szervezőtitkára (a szerk. megjegyzése)

Egy olyan kiadvánnyal lettünk ismét gazdagabbak, amely nemcsak azoknak érdekes (nosztalgikus) olvasmány, akik a Szövetség bölcsőjénél bábáskodtak, de mindazoknak, akik szeretnének megismerkedni a ma már 12 éves Szövetség múltjával, történetével, létrjöttének indítékaival.

Tartalomjegyzék:

- **Közgyűlési hírek**
(a főbb beszámolók, határozatok, a CSMMSZ tisztségviselőinek jegyzéke, az alapszervezetek alapító dokumentumai)
- **Eseménynaptár 1990–2000**
(az események, programok időrendi felsorolása)
- **Dokumentumok**
(a Szövetség alapszabálya, programnyilatkozata, a képviselők különböző fórumokon való felszólalásainak szövege)
- **Kiadványaink**
(Prágai Tükör, Brünni Magyar Futár, Osztravai Hiradó, egyéb kiadványok, könyvek, katalógusok, hanganyagok jegyzéke)
- **Rólunk írták**
(megjelent újságcikkek)
- **Életünk képekben**
(fényképes dokumentáció)

A kiadványt lapozgatva tudatosítja csak igazán az ember, milyen hosszú út van a 12 éves Szövetség mögött, amely nemcsak a tagok, tagszervezetek számában gyarapodott, hanem a tekintélye is nagymértékben nőtt.

Vojtek Zoltán

Magyar szervezet alakult Teplitz városában

Végh István, a CSMMSZ országos elnöke a Prágai Tükör idei első számában számolt be a 6. alapszervezet létrejöttéről:

„Örömteli eseménynek lehettünk részesei február 18-án Teplitz városában, ahová Szövetségünk titkárával, Kónya Ferencel egy magyar szervezet alapító ülésére kaptunk meghívást.

Az alapszervezet megalapítását Dr. Kulina Ferenc, nyugalmazott katonatiszt kezdeményezte, aki az előkészítő bizottság nevében előbb egy újsághirdetést adott fel a „Směr” című napilap február 9-i számában (a felhívásra húszan jelentkeztek), majd összehívta ismerőseit és az érdeklődőket február 18-ára, este 17 órára a helyi Luna vendéglőbe, ahol az ünnepi esemény lezajlott...”

„...A jelenlévők között szétosztott jelentkezési lapokat húszan helyben ki is töltöttek és aláírták; ezáltal az alapszabály értelmében lehetővé vált, hogy az alapszervezet létrejöhesse, s így a találkozó immár alapító taggyűléssé alakult át...”

...Először a számláló bizottság és a határozati bizottság tagjait választották meg, majd egy öttagú vezetőséget, melynek tagjai Dr. Kulina Ferenc, Tary Zoltán, Havryla Anikó, Ludaš Mária és Dósa Béla lettek. Ez a vezetőség választotta elnökének Dr. Kulina Ferencet, és pénztárosi teendők ellátásával Ludaš Mariát bízta meg. A taggyűlés határozatot fogadott el, amely tudomásul veszi az alapszervezet megalakítását (hús alapító taggal), a vezetőség megválasztását, Dr. Kulina Ferenc elnökké választását és Ludaš Mária pénztárosi megbízását...”

„...Említést érdemel, hogy a szervezet iránt érdeklődés mutatkozott nem csupán Teplitz városából, de érdeklődtek Česká Lípából, Ustí nad Labemből, sőt ketten egy közeli, kb. 30 km-re fekvő, de már németországi helységről is...”

A PT nyomán

Rovnost, 1995.11.6.

A CSMMSZ brünni szervezete nem sokkal megalakulása után látta vendégül először a Kalakát. Hét évvel az emlékezetes koncert után 2001. december 12-én az együttes ismét nagy sikerrel lépett fel a Morva Galéria barokk termében.

Nagy örömmel tértünk vissza Brünnbe 1994. december 12-én utáni 2001 decemberében.

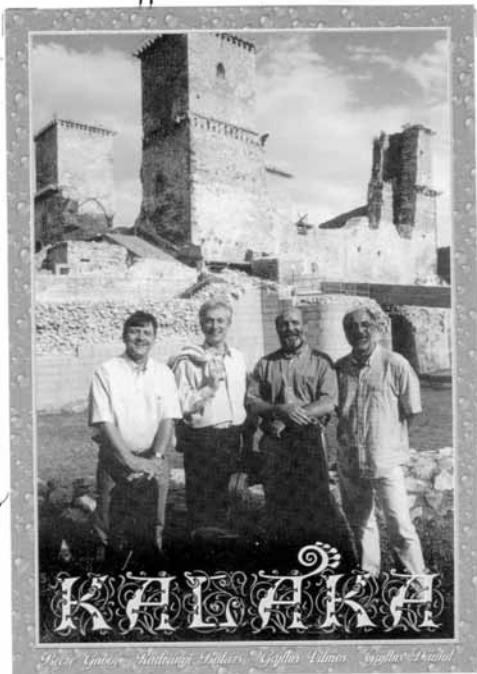
Nagyon büszkék vagyunk mondhatjuk meg lehet, hogy a város legjobb koncerttermében a "Barokk teremben" adhattuk a koncertet. A dőlt karácsonyi és szüreti új estét kívánjuk valószínűleg kelles brünni magyarság és galériatagjaink

2001. dec. 12.

Handwritten signature

Handwritten signature

Handwritten signature
Bene János

Žijeme v jednom městě Egyazon városban élünk

Szlovák kezdeményezésre 2001. december 14-én rendezték a Bolek Polívka Színházban a brünni nemzeti kisebbségek táncsoportjainak, szakköreinek és egyéni képviselőinek karácsonyi koncertjét. Az itt élő kisebbségek közül a német, lengyel, szlovák, görög, bolgár, dél-szláv, roma, zsidó és magyar közösség képviselői fogadták el a meghívást, és járultak hozzá a karácsonyi hangulatú ünnepi műsor létrehozásához.

A fellépések színvonala változó volt: felléptek alkalmi, csak erre az estre összeállt csoportok, valamint hivatásos együttesek is, mint például a szlovák *Púčik* néptánc együttes. Amatőr vagy profi – annyi biztos, hogy a kis óvodásoktól a felnőttekig mindenki igyekezett a lehető legjobban szerepelni. Sok érdekes dolgot

tudtunk meg az egyes kisebbségek képviselőitől, így például azt, hogy Németországban a Mikulás nem szánon, hanem hajón érkezik, Lengyelországban az ajándékokat a karácsonyfa alól az anyuka osztja szét, a dél-szlávok hivatalosan januárban ünneplik a karácsonyt, így az itt élők kétszer is ünnepelnek, a roma családok karácsonykor megemlékeznek azokról is, akik már nem ülhetik körbe a családi asztalt. Az ünnepi ételek is különböznek a Csehországban hagyományos rántott pontytól és a karácsonyi sütemények közül egynéhányat alkalmunk volt a szünetben meg is kóstolni.

A műsor első felében három gyermekcsoport lépett fel. Először a Német Kulturális Egyesület *Špilberští vrabčáci* gyermekcsoportja német nyelven előadott karácsonyi jeleneteivel. Őket a lengyel gyerekek követték a vasárnapi óvodából, akik Lengyelországot bemutató verseket, énekeket adtak elő, természetesen lengyelül. (Itt érdemes megjegyezni, hogy a gyermek-utánpótlás terén nekünk, magyaroknak van mit behoznunk, hiszen a német és lengyel

gyerekek példája igazolja, hogy érdemes jobban odafigyelni a gyermekek anyanyelvi képzésére. Erre egyébként megvan az igény, ahogy azt a februári évzáró taggyűlésen a kisgyermekes anyukák felvetették.)

Ezután a szlovák *Púčik* táncsoport következett. Előadásukon már most látszott, hogy a gyerekek nagy része egyszer majd a felnőtt együttesben is szeretne táncolni.

A Görög Szövetség *Prometheus* táncsoportja igazi táncművészi hangulatot teremtett fellépésével. A dél-szláv népek képviselői karácsonyi énekeket és két verset adtak elő, amelyek a népek közötti tolerancia szükségességéről, egymás kultúrájának tiszteletben tartásáról szóltak. Őket követte a *Görög Lánylíceum* csoportja további karácsonyi énekekkel. A műsor első részét a *Púčik* néptánc együttes *myjavai táncai* zárták.

A második rész első számaként héber dalokat hallottunk a Zsidóközösség *Budešuměl* elnevezésű zenekara előadásában. Őket a *Púčik* gyermek énekkar követte karácsonyi dalokkal. Ezután szövetségünk *Tiszavirág* csoportja aratott nagy sikert szatmári táncaival. A roma közösség nevében Horváth Gejza énekes és gitáros szerepelt. Nagy tetszés fogadta a *bolgár tánckör* gyors, ritmusos előadását. Utánuk ismét a *Görög Lánylíceum* növendékei léptek színpadra görög táncokat adva elő. A táncos gyerekeket követően, ismét magyar előadó lépett a színpadra: *Hiršovává Renáta* csodálatos hangjával elbűvölte a közönséget. A program hivatalos részét a *Púčik* együttes fergeteges gömöri táncai zárták.

A találkozó méltó befejezéseként az összes szereplő felvonult a színpadra és a közönséggel együtt elénekelt a *Csendes éjt* – csehül. Az ünnepi est sikeréből ítélve a közönség valóban jól szórakozott és a rendezvénynek biztosan lesz folytatása.

Plašilová Eszter

Dialog 2002

A brünni nemzetközi színházi fesztivál X. évfolyamát az idén február 1–6. között tartották. A két évvel ezelőtti fergeteges Ösztánc valamint Ibsen Nórájának tavalyi nagy sikerű előadása után izgalommal vártuk a folytatást. A program láttán némi csalódással tapasztaltuk, hogy a segerszemlén magyar társulat nem vesz részt. (A X. évfolyam vendégei a cseh résztvevőkön kívül Lengyelország, Szlovákia és Szlovénia neves társulatai voltak.) A műsor aprólékosabb tanulmányozása után azonban kiderült, hogy a fesztivál tíz előadása közül három is magán hordozza a magyar kézjegyet: az osztravai társulat Egressy Zoltán Portugál című darabjával mutatkozik be, a Prágai Nemzeti Színház az Eszenyi Enikő rendezte *Vízkereszt* vagy amit akartokkal szerepel, a Pozsonyi Színművészeti Főiskola hallgatói pedig Osztrovszkij Hozomány nélküli menyasszony című színművével lépnek a brünni közönség elé – Czajlik József rendezésében.

A sokoldalú Egressy Zoltán darabjáról így számolt be a magyarországi sajtó:

A „Portugál” költői naturalizmus, a műfaját tekintve tragikomédia. Fontos darab, többek között azért, mert megfelelő magasságra emelkedik el a „földtől”. Rámutat arra, hogy a szabadság gyökerei bent lapulnak az emberi mélyben. Örök probléma ez! Vajon rossz helyen születtünk, vagy a többiek rosszak, unalmasak, s alkalmatlanok arra, hogy harmóniát hozzanak az életünkbe, vagy egyszerűen csak arról van szó, hogy a valóság és az álom összegegyeztetetetlenek.”

Eszenyi Enikővel a brünni közönség tavaly Ibsen Nórájaként találkozott.

TRIALOG

2002

Részlet az *Eszenyi Enikő* rendezte Shakespeare-előadásából

Csehországi szakmai sikereiről mind a Prágai Tükör, mind a cseh sajtó, beszámolt. „A prágai Nemzeti Színház-beli rendezői munkája során úgy vezette a színészeket, hogy azok többnyire átlépték képességeik képzelt határát“ olvastuk a Trialoggal kapcsolatos brünni értékelések egyikében.

Csehországban az Amadeus hallatán sokaknak – a színdarab nagy sikerű filmfeldogozásnak köszönhetően – Miloš Forman neve jut az eszébe. Szlovákiában és Magyarországon ez már nem feltétlenül érvényes: a tájékozott színházlátogatók és színházi szakemberek a Shaffer-darabot újabban Czajlik József nevével kötik össze. Az ifjú rendező a Komáromi Jókai Színház-

ban vitte színpadra a 80-as évek siker-darabját, és bravúros rendezésével jelesre vizsgázott: „A színikritikusok díja 2000/2001“ versenyen elnyerte „A legígéretesebb pályakezdő“ elismerést, a Határon Túli Magyar Színházak Fesztiválján (2001) pedig egyéni különdíjat kapott.

A három magyar vonatkozású előadás közül csak az Osztrovskij-darabra jutottam el. A körülbelül fél évvel azelőtti pozsonyi Amadeus-előadás intenzív emléke még bennem élt, s ezért talán jobban fel voltam készülve a rendezői ötletek sorozatára mint a többi néző. Czajlik keze nyomán az orosz dráma gördülékeny lett: szerény kuliszák között pergő játék, modern elemek, a közönség bevonása, színáz és valóság össze-

fonódása jellemezte az előadást. Mintegy az antik színjátszás inverziójaként mind a női, mind a férfi szerepeket színésznők alakították. A rendezőt feltehetőleg a műsorfüzetben is idézett korabeli Osztrovszkij-értékelések ihlették, melyek szerint a szerző előszeretettel olvasott fel műveiből, s legjobban a női karaktereket tudta megjeleníteni.

A szlovák nyelvű főiskolás előadásnak egyébként nemcsak a rendezője volt magyar, hanem két szereplője is: Varga Anikó és Molnár Xénia. A kis csapat brünni szereplése jelentős sikert hozott, s ennek a brünni magyar színházlátogatók kétszeresen örülnek: egyrészt az élménynek, másrészt a magyar közreműködésnek. Kíváncsian várjuk a folytatást.

Detáry Attila

Miért foglalkozom a magyar filmmel?

A brünni magyarok klubjában időről időre közkívánatra vagy valamilyen esemény kapcsán levetítünk egy-egy jelentős magyar filmet. Az idei év első filmjének kiválasztását szakemberre bíztuk. Jaromír Blažejovský, a Masaryk Egyetem Bölcsészettudományi Karának munkatársa, aki évek óta nyomon követi a magyar film útjait, örömmel vállalta a felkérést. A kiválasztott film – Gödrös Frigyes Glamour c. filmje, ami a 2000. június 1–10. között megrendezett troiai nemzetközi filmfesztiválon a legjobb filmnek járó Ezüst Delfin díjat nyerte – vetítése előtt még egy rövid beszélgetésre is vállalkozott. Az alábbiakban a beszélgetés során elhangzott legérdekesebb gondolatokat foglaljuk össze.

Miért éppen a magyar film?

„Hatéves lehettem, amikor leégett a falunkban a mozi. Hamarosan új épült helyette, és én imádtam nézegetni a moziműsört és a hirdetőtáblán található képeket – hétéves korom óta szenvedélyes mozilátogató vagyok ... A Magyarországgal való találkozást édesapámnak köszönhetem. A többi cseh turistától eltérően Bulgáriából visszafele jövet útbajuttattuk Budapestet. Igaz, az ok nagyon prózai volt: apám azt állította, hogy a magyar sertésből készül a világ legjobb töpörtyűje. Őt tehát a töpörtyű vonzotta, engem pedig a zene: ott kaptam meg az első Omega-lemezt, és amikor itthon meghallgattuk, nem akartunk hinni a fülünknek: a Tízezer lépés egy újfajta beat-zene volt számunkra, amiben éreztük a vágató csordákat és elképzeltük a végtelen pusztát... Akkora hatással volt ránk, hogy édesapám a következő héten vett egy magyar nyelvkönyvet és egy szótárt, hogy a legközelebbi magyarországi kirándulásnak már felkészültebben vághassunk neki. Jómagam, környezetemben a magyar beat-zene közvetlen szakértője lettem és minden további magyarországi látogatásom során figyeltem az együttesekben történt változásokat...

A következő állomás 1977 volt, amikor a brünni filmklubban megnéztem Makk Károly Szerelem c. filmjét. Addigra Csehszlovákiában már szinte minden jó filmet betiltottak, ebben a filmben pedig (és több más magyar filmben is) nyíltan bemutatták az 50-es évek politikai foglyainak mindennapjait... Egyszerre rájöttem, hogy az a kultúra, amit eddig csak a zenén keresztül ismertem, kiváló filmeket is terem... Ettől kezdve elolvastam mindent, amit a magyar filmekről írtak, jártam a magyar filmszemlékre... 1980-ban újabb élményben volt részem: egy ismerősöm révén hosszabb időre jutottam ki Budapestre, ahol olcsó kol

légiumban laktam, és igyekeztem megnézni minden magyar filmet, ami éppen műsoron volt, de nem hagytam ki például Miloš Forman nálunk betiltott filmjeit sem.“

A magyar film cseh szemmel – hasonlóságok és különbségek:

„A magyar filmművészetnek nálunk a 80-as években nagyon jó híre volt, mert éppen a magyar filmek mutatták be legnyíltabban a háború utáni viszonyokat... Szakmai berkekben a magyar filmek iránti érdeklődés töretlen, amihez nagyban hozzájárul a Magyar Filmszemle szerencsés, februári időzítése, mivel az közvetlenül a berlini fesztivál előtt zajlik, s ezért a Berlinbe tartó híres szakemberek, filmkritikusok többsége Budapesten kezdi programját. Ráadásul Magyarországon sok filmet a filmszemlére tartogatnak, tehát sok a bemutató. Ezzel szemben például a pilzeni Cseh Filmszemle alig érdekel valakit. Csehországban sokkal fontosabb a Karlovy Vary-i Filmfesztivál, ami a legjelentősebb nemzetközi szemlék közé tartozik.“

„Az elmúlt évtizedben jelentős változások történtek. Mindenekelőtt a „multiplex“ típusú mozik elszaporodásával – ma mintegy harminc található Magyarországszerte. A magyar mozilátogatók száma ugrásszerűen megnőtt: 2000-ben 12,4 millió volt, a következő évben pedig már 15,7 millió. A nézők 91 % amerikai filmekre váltott jegyet, a magyar filmek látogatottsága meglehetősen alacsony volt (2001-ben a nézőknek kevesebb mint 5 % ment el magyar filmre). Ez az egyik legjelentősebb különbség a magyar és a cseh filmek látogatottsága között: Csehországban szinte nem volt olyan korszak, hogy a cseh film ne érdekelte volna a cseh nézőt... nálunk folyamatosan születnek a nagy közönségsikerteremtő filmek... Magyarországon hagyo-

mányosan nagy a lélektani filmek aránya, amelyekre csupán egy-két ezer néző megy el, a nagy közönségsikerre számító filmeknek pedig gyakran sem a témája sem a kivitelezése nem megfelelő. A magyar komédiák sem olyanok, hogy elejétől a végéig nevetni lehetne rajtuk – humoruk csípős, sokszor szarkasztikus... Néhány százezres látogatottság hatalmas sikernek számít. Az utóbbi évek filmjei közül ezek közé tartozik Tímár Péter két filmje a Csinibaba és a 6:3 (Megjegyzés: a brünni klubban tavaly mindkettőt láthattuk).

Szinte minden közép-európai országban volt egy fényes időszak, valamilyen híres iskola, mint például Csehországban a hatvanas évek új hulláma. A magyar film kivétel, s ezt a kivételességet talán Grigorij Csuhraj orosz rendező fogalmazta meg legjobban: „a magyar film nem iskola, a magyar film szemlélet“ – a történelem, a nemzet egyedi felfogása...”

Alkotók és filmek

A továbbiakban Jaromír Blažejovský felsorolta a legnevesebb alkotókat és azok legfontosabb filmjeit. Ezek ismertetésére itt nem térünk ki, inkább igyekezni fogunk közülük minél többet bemutatni a Gorkij utcai klubban.

Detáry Attila

„Bármerre nézünk, ugyanazt látjuk a századvégi magyar filmben: a múlt valahogy nem tud véget érni, a jövő pedig nem tud elkezdődni. Mondhatnánk erre: az átmeneti korszakok már csak ilyenek. Csakhogy az átmenetiség tudatában mindig benne van az eredettudat és a célképzet, tudjuk honnan indultunk, s tudjuk hová akarunk eljutni. A kilencvenes évek magyar nézőjétől és rendezőjétől mi sem idegenebb, mint az ilyesfajta féluuton, két pont közt is megőrzött bizonyosság...”

Schubert Gusztáv, FILMVILÁG 2002/3

Mindannyian földművesek vagyunk

Beszélgetés Pál Andor elmeagyógyással

Pál Andor Szlovákiban, Óbáston született. 1960-tól él Brűnnben. 1993-ban a C-SMMSZ egyik alapító tagja volt.

Doktor úr, vissza tudna emlékezni, melyik volt az első könyv, amit elolvasott, vagy ami annyira elbűvölte, hogy máig is emlékezetében őrzi?

Természetesen! A *Hetvenhét magyar népmese /nevetés/*. Éppen most szeretném újra megszerezni! Sajnos gyermekeimet nem tanítottam meg magyarul, de nemrég nagy-papa lettem és megígértem a családnak, hogy unokámnál ezt pótolni fogom.

Mit olvasott utoljára?

A „Fidel Castro – Egy diktátor alkonya“ című könyvet. Ez már tényirodalom. Egész életemben könyvmoly voltam, sokat olvastam. Úgyszólván mindent elolvastam, ami a kezembe került. Ma már elsősorban a tényirodalom, a történelemmel foglalkozó könyvek érdekelnek.

Hol olvasta gyermekként a Hetvenhét magyar népmesét?

Szlovákia keleti részén, a Cserhát északkeleti oldalán emelkedő Medve-hegy és a Gortva-patak között található Medvesalja, ez az öt településből álló földrajzi terület. Jelenleg már kissé nyílt a világ felé, de régebben teljesen zárt és elszigetelt volt. A lakosok egymás között házasodtak, kevesen hagyták el falujukat. Medvesalja központja Egyházásbást /Kostolná Bašta/. Itt van a templom, az iskola. A kommunisták Újbástra /Nová Bašta/ keresztelték, mert ez az elnevezés jobban megfelelt politikai ideológiájuknak. Sajnos tizenkét évvel a rendszerváltás után sincs igyekezet visszaállítani a település eredeti nevét. Kár! Ilyen gyönyörű magyar nevet meg kellene őrizni! Én óbásti születésű vagyok.

Szavából kiérezhető, hogy még mindig magáénak véli Medvesalját, és foglalkoztatják az ottani események. Gyakran jár haza?

Ott él édesanyám és két húgom, meg természetesen nagy a rokonság – sógorok, uno-

katestvérek, komák. Évente kétszer-háromszor leutazom, és nyáron igyekszem legalább egy-két hetet ott tölteni. Intézem a szlovák állampolgárságot, szeretném megszerezni a szlovák útlevélet is. Remélem, nyugdíjba vonulásom után a nyarakat majd ott töltöm.

Említtette, hogy kevés óslakos hagyta el Medvesalját. Hogyan történt, hogy mi most itt, Brűnnben beszélgetünk?

Igen, anyai nagybátyám volt az első, aki azon a vidéken egyetemi végzettséget szerzett. A két világháború között Besztercebányán, a szlovák gimnáziumban leérettségizett, majd 1938-ban bekerült a pozsonyi egyetem bölcsészkarára. A Felvidék Magyarországhoz csatolása után Debrecenben fejezte be tanulmányait, és ott is maradt élete végéig. Ő volt az, aki később gondoskodott rólunk – két húgom, egy unokaöcsém és én egyetemet, a többi unokatestvérem pedig középiskolát végzett. Én 1957-ben kerültem az egy évvel korábban megnyitott pozsonyi magyar gimnáziumba, és innen jelentkeztem a brűnni – akkor még Masaryk Egyetem Orvosi Karára. Ha visszagondolok az akkori politikai helyzetre, meghökkentő, hogy még 1960-ban is meghagyták az egyetem eredeti nevét, és csak 1962-ben „keresztelték“ át Purkyně Egyetemre. Az én egyetemi lecke-könyvemben viszont még az eredeti név szerepel.

Miért választotta az orvosi pályát?

Ebben újra nagybátyám és a politikai helyzet újszította a döntő szerepet. Én eredetileg újságíró szerettem volna lenni. Vonzott az írás, az új dolgok szüntelen felfedezése. Az ötvenes évek végén viszont a közhangulat merőben más volt mint most, több mint tíz évvel a kommunista korszak megszűnése után. Nagybátyám megmagyarázta, hogy újságíróként a politikai hatalom szolgálja lennék, az orvosi szakmában viszont legkevésbé érvényesülhet a politikai nyomás, itt megváltoztathatatlan etikai, erkölcsi törvények érvényesek. Ezért jelentkeztem végül is a pozsonyi egyetem orvosi tanszékére, de Brűnnbe vettem fel. Soha nem bántam meg!

Az egyetem befejezése után miért nem tért vissza Szlovákiába?

Visszamentem, de csak két évre. 1966-ban végeztem el az egyetemet, ahol a belgyógyászati szakot választottam. Két évig a nojmioi kórház belgyógyászatán dolgoztam, mert itt ígértek lakást, de ebből nem lett semmi, és ezért – akkor már családommal együtt – Szlovákiába, a losonci járásba költöztem, és körzeti orvosként kezdtem el dolgozni. Ott válogathattam a lakások között, abban az időben arrafelé jó feltételek voltak. Szakmailag is hasznos volt számomra ez a tapasztalat, hiszen – a kissebészettől kezdve a szülések levezetéséig - mindenben magamra voltam utalva, mindent egyedül kellett elvégezniem. Mint kezdő, fiatal orvosnak az önbizalmam is megnőtt.

Mégis visszatért Brűnnbe, de nem mint körzeti orvos vagy belgyógyász, hanem mint elmeorvos. Mi okozta ezt a változást?

Az egyik barátom a rimaszombati kórház pszichiátriai osztályán dolgozott, ahol gyakran meglátogattam. Munkája, s az egész osztály tevékenysége érdekesnek tűnt. Ekkor határoztam el, hogy ezen a területen szeretnék szakosodni.

Mi talált érdekesebbnek a pszichiátriában, mi volt az, ami megragadta?

A pszichiátria teljesen más, mint az orvostudomány többi ága. Ha úgy vesszük, ez nem tiszta orvosi szak, itt sok minden összefut: lélektani ismeretek, filozófia, vallás, a társadalomtudományok összes ágazata. Minden, ami az emberre hat, lehet számára kórokozó, betegségekhez vezethet. Az elmeorvosásban nincs olyan, hogy vizelet- és vérvétel, vagy különböző más kivizsgálások alapján határozzuk meg a kórképet, és ez szerint kezeljük a betegeket. Az emberi lélek annyira bonyolult, annyi megnyilvánulása létezik. Ez az összetettség kezdett érdekelni. A betegség okozóját a pszichoterápia különböző módszereivel próbáljuk megtalálni. Ez bizonyos értelemben egy kis detektív-munka. A kórkép meghatározása legtöbbször egy nagyon hosszú, összetett folyamat eredménye. A folyamat fontos része a 'beszélgetés', az orvos és a páciens közötti kapcsolat kialakítása. Fontos a családtagokkal való együttműködés is, hiszen ők ismerik legjobban a beteget, ők tudják, milyen

volt azelőtt, mi okozhatta viselkedésének változását. A gyógykezelés is más, mint a klaszikus orvostudományban. Nemcsak gyógyszereket használunk, de több más terápiai módszert is. Ma már lassan a pályafutásom végén vagyok, és elmondhatom, döntésemet soha nem bántam meg.

Említtette, hogy Szlovákiában kedvező volt a helyzet, jók voltak a lakáviszonyok. Miért döntött mégis Brűnn mellett?

Feleségem morvaországi születésű és visszavágyott ide, ezért két év múlva visszajöttünk. A munkahellyel nem voltak nehézségeim, hiszen a 68-as kivándorlási hullám után még sok volt a szabad hely. Brűnnbe visszakerülve először az elmeorvosgyógyászati klinikán próbálkoztam, de ez nem sikerült, mivel a hetvenes évek elején az orvosok elhelyezkedésében is döntő szerepet játszott a párttagság. Ezzel már Szlovákiában is találkoztam, ott is erőltették a belépésemet. Mivel nekem nem volt szándékomban belépni a kommunista pártba, inkább a černovicei elmeorvosintézetben helyezkedtem el. Az akkori igazgató Lőcséről került oda, ismerte a szlovákiai helyzetet és azonnal alkalmazott. Húsz évig dolgoztam ott. Sok és érdekes volt a munka, éjjeli, hétvégi szolgálatok... 1973-ban és 1978-ban lettem az első és másodfokú szakvizsgát. Ezt egészítettem ki 1985-ben szexológiai szakvizsgával. Több páciens bírósági végzés alapján volt orvosi kezelésre ítélve, különböző nemi bűncselekmények elkövetése miatt. Velük én foglalkoztam. Most ezt a két szakot gyakorlom, a pszichiátriát és a szexológiát. Sajnos, betegből van elég mindkét oldalról...

...

Milyen színvonalon van most Csehországban az elmeorvosgyászat? Változott az utóbbi tíz év alatt, a rendszerváltozás óta?

Szerintem nálunk európai szinten van a pszichiátriai ellátás. Ha úgy vesszük, változtak a gyógy módok, de a kórházi ágyak száma, az intézetek férőhelyeinek száma inkább csökkent. Az irányelv az, hogy bejáró betegként, ne kórháziilag kezeljük pácienseinket.

Ez a – mondjuk úgy „takarékos“-megoldás megfelelő?

Ez az egész világon működő alapelv. Azelőtt nálunk mindenkit ágyba küldtek, mindegy mennyibe került. Ez volt az akkori felfogás szerint a leggyorsabb módszer, hogy a beteg vissza-kerüljön a „normális“ életbe. Most viszont

– szerintem helyesen – azt tartjuk, hogy a legmegfelelőbb, ha a beteg marad eredeti, megszokott környezetében, és bejár a gyógykezelésre. A kórházi kezelés folyamán ugyanis maga a család is megszokja, hogy a „problémás“ családtag nincs otthon, és nehezebben tudja visszafogadni.

Mi a véleménye a foglalkozási ártalomról? Milyen egy pszichiáter foglalkozási ártalma?

Foglalkozási ártalom szinte minden tevékenység, hivatás mellett kialakulhat, és nagyon fontos, ki milyen utat talál, hogy meg tudja őrizni eredeti önmagát, saját épségét. Azt hiszem, ez nekem eddig sikerült...

És milyen utat talált Ön?

Nagyon fontos a rendszeres mozgás, a kikapcsolódás. Naponta a rendelés után egy órát sétálok a közeli erdőben, szaunázom, havonta barátaimmal eljárunk egy borospincébe. Gyakran látogatom a brünni magyar klubot is.

És hogyan viszonyulnak az emberek az elmeorvoshoz. Nem érez néha bizonyos visszahúzóerőt új ismerősei részéről?

Nem, sajnos éppen ellenkezőleg /nevetés/. Általában mindenki elkezd szellőztetni problémáit... ez nem csak a pszichiáterekkel van így – ez érvényes az orvosi szakma minden területére. Furcsa, mert ha például valaki egy vízvezeték-szerelővel találkozik, nem beszél azonnal csöpögő víz-csapról, de egy orvos – az egészen más.

Mit tesz ilyenkor?

Bárkinek nyugodtan megmondom, hogy gondjaival jöjjön a rendelőmbé, ott majd foglalkozunk velük, de most másról fogunk beszélni. Nekem is szükségem van kikap-

csolódásra, és a barátok, ismerősök közt töltött időt éppen erre szeretném kihasználni.

Doktor úr, említette, hogy gyakran eljár a CSMMSZ brünni alapszervezetének rendezvényeire. 1992-ben a CSMMSZ alapító tagja volt. Mit jelentett és jelent ez az Ön számára?

Nagyon sokat! Számomra nagyon fontos, hogy van egy hely itt Brünnben, ahol magyarul beszélgethetek és a Szövetség által szervezett rendezvények, előadások magas színvonala is dicséretre méltó. Ugyanakkor a szerdai klubesték is, amikor csak összejövünk, és „csak“ beszélgetünk, nagyon fontosak... Azelőtt csak Jolán nénit ismertem, nem igazán beszélgettem magyarul senkivel. Magyar voltomat soha nem tagadtam, nem volt okom, itt nem volt soha magyarelles hangulat. Sikerült a nevemet is megóvni, ami viszont nem volt olyan egyszerű, mivel a személyazonossági igazolványomat már Ondrej névre állították ki. A születési anyakönyvi kivonatban viszont az Andor név szerepelt, ezért az anyakönyvvezetői hivatalban végül sikerült ezt az akadályt is elhárítani.

Engedje meg, hogy a beszélgetés végén feltegyek még egy szokásos kérdést. Mik a tervei a jövőben?

Két év múlva elérem a nyugdíjkorhatárt. Remélem, akkor a nyarakat újra a medvesaljai falumban töltöm majd, mint egyszerű földműves. Ugyanúgy, mint elődeim. Érdekes, hogy gyermekkoromban gyűlöltem ezeket a munkákat. Családomnak földjei, rétei voltak. Az iskolából hazajövet mindig ki volt írva, melyik dűlőre kell kimenni. Gyakran megtörtént, hogy elkezdtem olvasni – csak egy kicsit – és este így talált rám a család. Természetesen nem nagyon voltak elragadtatva. Most meg mintha térnék vissza a gyökereimhez...Szerintem mindannyian eredetileg földművesek vagyunk... Csak a civilizáció fejlődése, a társadalom rétegződése térített el bennünket.

Köszönöm a beszélgetést.

Dr. Pál Andornak 1995-ben a brünni Cerm kiadó gondozásában jelent meg „A szexuális oktatás kézikönyve“ című könyve.

(PT nyomán)

Az UNESCO – az ENSZ oktatási, tudományos és kulturális szerve – 1972-ben fogadta el a világ kulturális és természeti örökségeinek védelméről szóló egyezményt. Ennek értelmében a kulturális örökség azon műemlékeket, épületecsoportokat és helyszíneket foglalja magában, amelyek történelmi, esztétikai, régészeti, tudományos, néprajzi vagy antropológiai értékkel bírnak, míg a természeti örökség a kiemelkedő fizikai, biológiai és geológiai képződményekre, veszélyeztetett állat és növényfajtákra valamint a tudományos, esztétikai szempontból jelentős területekre vonatkozik. Jelenleg a listán 124 ország 721 nevezetessége található, ebből 554 kulturális örökség, 144 természeti kincs és 23 vegyes kategóriájú érték.

Kulturális és természeti értékeink a világranglistán

A World Heritage Council az a nemzetközi bizottság, amely évről évre elbírálja az egyes országok kérelmeit, és szigorú kritériumok alapján felveszi a listára a megfelelő jelölteket.

Mind Csehország, mind Magyarország, valamint a történelmi Magyarország egykori területei, igen előkelő helyet foglalnak el a világörökség listáján. **A World Heritage Council utoljára 2001. december 7-15. között ülésezett Helsinkiben, ahol a magyar-osztrák közös jelölésű Fertő tó került föl a listára, Csehországból pedig a funkcionalista építészet nevezetes brünni példája, a Tugendhat-villa. Ez köszöntött arra, hogy olvasóinknak áttekintést nyújtunk a világörökség magyar és cseh emlékeiről. Világörökség Magyarországon és**

Csehországban

Magyarországról először Budapesten a Duna-part és a Vár látképe nyerte el a minősítést 1987-ben. A védett rész a folyóparti korzót, a budavári kastélyt valamint a római emlékeket rejtő Aquincumot is magában foglalja. Ugyanebben az évben került a listára Hollókő is. A parányi, XVII–XVIII. században alapított nógrádi település a hagyományok tudatos őrzésével vívta ki az UNESCO elismerését.

Következőként a szlovák-magyar közös pályázattal jelentkező aggteleki cseppkőbarlang került a listára, 1995-ben. A 712 kisebb barlangból álló karstrendszer leginkább különleges formájú cseppköveiről ismert, ám a többféle klimatikus hatás következtében kialakult geológiai ritkaság lehetőségét nyújt a tudósoknak több tízmillió év földrajztörténetének vizsgálatára.

Egy évvel később, alapításának ezredik évfordulóján a pannonhalmi bencés apátság is megkapta az elismerést. Az első szerzetesek ugyanis 996-ban telepedtek le a Duna mellett, hittérítői és iskola-alapítási céllal. Az apátság 1000 éves történelme az épületen is nyomon követhető, hiszen annak legrégebbi része 1224-ben épült.

Hortobágy 1999-ben a kulturális tájkép kategóriában lett a Világörökség része. A bírálóbizottság az érintetlen természet, illetve az állatok és az itteni emberek harmonikus együttélése miatt vette fel a listára a magyar pusztát e kiemelkedő részét.

Tavalyelőtt Pécs nevét ismerhették meg a zsűriben: az egykori Sopianae i.sz. IV. századból származó ókeresztény sirkamráival pályázott. Ezek értéke mind struktúrájuk, mind építészetük szempontjából jelentős, hiszen a föld felett épült kamrák nem csupán temetkezési, hanem emlékezősi helyként is szolgáltak, ráadásul a hozzájuk tartozó falfestmények is a kor jelentős emlékei.

Jövőre a bizottság Budapesten ül össze. A magyar jelöltek közül várhatóan napirendre kerül az Andrássy út (a Hősök terével és a Millenniumi Földalattal), a tokaji borvidék valamint a visegrádi palota és a

hozzátartozó királyi vadászterületek világörökséggé nyilvánítása is.

A cseh műemlékek és tájak közül az alábbiak találhatóak az UNESCO Világörökség listáján:

- Prága történelmi központja (1992)
- Český Krumlov történelmi központja (1992)
- Telč történelmi központja (1992)
- A Zelená Hora-i (Žďár nad Sázavou) Nepomuki Szent János templom (1994)
- Kutná Hora történelmi központja, a Szent Borbála templom és a sedlci Szűz Mária katedrális (1995)
- Lednice és Valtice kastélyai és környékük (1996)
- Holašovice (dél-csehországi falu) (1998)
- A Kroměříž-i kastély és kastélypark (1998)
- A Litomyšl-i kastély (1999)
- Az olomouci Szentháromság-szobor (2000)
- A brünni Tugendhat-villa (2001)

A Fertő tó

1199-ben említi először oklevél a Fertő tavat, Közép-Európa egyik legkülönlegesebb vadvízországát. A térség harmadik legnagyobb tava nádasával együtt mintegy 300 km²-t tesz ki. Nagyobb része Ausztriához tartozik, magyarországi területe 82 km². Átlagos mélysége 60–70 cm, de a legmélyebb pontján is csak 160 cm-es a víz. A tavat változatos táj övezi és része a Fertő-Hanság Nemzeti Parknak. A térség geológiai és geomorfológiai szempontból igen sokszínű. Északon a Lajta-hegység nyúlványai egészen a partjához érnek, észak-kelet felől a Parndorfi fennsík kavi-

A fertődi kastély

astakarói határolják. Keleti oldala a magyarul Fertőzugnak, németül See Winkelnek nevezett síkság, sok kisebb-nagyobb szikes tavacskával. Dél felől a fertőbozi magaslatok meredek domboldalai lejtnek a tó felé. Balfőtől a Vulka völgyéig pedig a Balf-Rusztai dombvonulat húzódik.

A Fertő tóra jellemző az elnadásodás, melynek üteme a déli részen gyorsabb – itt a nádas öv szélessége helyenként az 5-6 km-t is eléri. A környék klímája mediterrán és alpesi hatás alatt áll. Ezek a tényezők biztosítják a terület rendkívül színes madárvilágát. Mintegy 300 fészkelő, ill. átvonuló madárfaj él ezen a területen. Fészkel itt a nagy kócsag, a vörös és kanalgém, a nyári lúd, a búbos vöcsök és a barna rétihéja.

A nádas fontos állomása a madarak Észak-Európa és Afrika közötti vándorlásának. Ilyenkor jelennek meg tömegesen az énekesmadarak, a vetési lúd- és nagyillic-csapatok, a partfutók, a cankók. Olyan ritkább madarak is előfordulnak, mint a vörösnyakú lúd, nyílfarkú réce, réti sas, kékes rétihéja és vándorsólyom.

A nádrengetegbe több mint 240 km hosszú úthálózatot vágtak. Aki először járja be vitorlással, vagy evez végig a nádfalú sikátorokon, folyónyi széles bulvárokon, valóban úgy érezheti, a madarak birodalmába érkezett.

Mozgalmas a sekély vizű tó története is: ma a vízszint 10 centiméteres esése 20 négyzetkilométerrel zsugorítja össze a tavat, amely azonban néha előntötte az egész környékét, máskor pedig egészen eltűnt (legutóbb 1865/66-ban), de eddig még mindig Visszajött. Ezek a vízszint-változások a Dunával való hidrológiai kapcsolatról árulkodnak.

A Fertő vidék etnikai szempontból is figyelemreméltó, hiszen jelenleg germán, szláv és finnugor eredetű népcsoportok lakják, a régészeti leletek pedig arról tanúskodnak, hogy előttük kelták és rómaiak is éltek a vidéken.

A Fertő tó körül a középkor folyamán városok és falvak hálózata alakult ki, s a természeti környezetet ma is számos jelentős műemlék veszi körül. Ezek közül magyar oldalról a világörökség részévé vált Fertőrákos műemléki jelentőségű része, valamint a fertői és a nagycenki kastély, osztrák részről pedig Ruszt (Rust) belvárosa.

Nem csoda, hogy a vidék idegenforgalmi szempontból is vonzó. A tó mellett paniók, strandok sorakoznak, vízében élvezet a fürdés, de csónakázni, vitorlázni sem kisebb élmény rajta, telente pedig korcsolyázni is lehet a jégén.

A brünni Tugendhat-villa

A brünni funkcionista lakóház a két évvel ezelőtti országos szakmai versenyen („Stavba století – Az évszázad épülete”) a második helyen végzett, a tavalyi év decemberében pedig a négyfordulós nemzetközi szakértői döntés alapján fölkerült az UNESCO Világörökség listájára. Az ott bejegyzett több mint ötszáz neve-

zetes épület közül a Ludwig Mies van der Rohe tervezte Tugendhat-villa a harmadik igazi modern épület, Brasília városa (Oscar Niemeyer) és az utrechti Schröder-ház (Gerrit Rietveld) mellett.

A villa az 1920-as és 30-as évek fordulóján épült a brünni Černá Pole városrészben az újdonsült Tugendhat házaspár megrendelésére. Mind Grete, mind Fritz Tugendhat gazdag textil-gyáros családból származott. A telket, amin a villa áll, a menyasszony nászajándékba kapta édesapjától. Az ifjú pár nemcsak gazdag, de igen művelt és igényes is volt, és az építés kiválasztását nem hagyták a véletlenre: feltehetően kapcsolataiknak és gyakori európai utazásaiknak köszönhetően ismerkedtek meg a híres német építész, Ludwig Mies van der Rohe műveivel, majd magával az építéssel.

Az 1929-es barcelonai világkiállítás merészen modern német pavilonjának alkotója ideális megrendelőkre talált: Tugendhatékát nem korlátozták a költségek, az akkor kibontakozó brünni funkcionizmus szellemének megfelelő lakóházat képzelték el maguknak, ahol a forma az

épület funkciójának a függvénye. Mies van der Rohe tehát szinte korlátlanul megvalósíthatta remek elképzeléseit, és több mint hetven évvel a kivitelezés után az utókor a világörökség listájára való felvétellel újra igazolta azok helyességét és az épület korszakalkotó értékét.

A Tugendhat-villa – keletkezésének évében érvényes áron számolva – csillagászati 5 millió koronába került. (Ekkora összegért abban az időben tíz bérházat vagy harminc szokványos családi házat lehetett volna felépíteni.) A magyarázat egyszerű: mind az építész, mind a kivitelező a huszadik század addigi legmodernebb anyagai és technológiái mellett döntött. A nagyszerű terveken túl ez is hozzájárult, hogy a ház kiállta az idő próbáját.

Az utcáról érkező látogató feltűnő látvány helyett egyszerű geometriai formákkal találkozik. Hivalkodás helyett az építész a lakók igényeire koncentrált: a biztonságérzet, a kényelem, a kert és a ház összjátéka, a fény és a terek gazdaságossága játszóak a fő szerepet. „Isten a részletekben van” vallotta Ludwig Mies van der Rohe, és valóban olyan elemeket alkalmazott, amelyek nemcsak a belső tereket hangolták egységessé, hanem a ház és a kert között is tökéletes harmóniát teremtettek.

A Tugendhat-villa egyedülálló családi színhely, s a kor számos maradandó lakóházával együtt jó példája annak, milyen a helyes befektetés. Az UNESCO minősítés talán követendő példává teszi a kibontakozóban levő tehető réteg számára, s remélhetőleg a gombamód szaporodó hupikék kúriák mellett számos, kevésbé hivalkodó, ám annál eredetibb villa épül majd.

A XX. század viharai úgy hozták, hogy a boldog tulajdonosok nem sokáig élvezhették megálmodott otthonukat. A Tugendhat család zsidó származása miatt a fasiszmus elől 1938-ban Svájcba, majd onnét a tengeren túlra menekült. Daniela Hammer Tugendhat, aki Carracasban született, ma Bécsben él, bátja Enst, aki kilenc éves koráig a villa lakója volt, Németországban egyetemi tanár.

A németországi avantgárd építészet jeles képviselője L. Mies van der Rohe sem maradhatott hazájában. (Berlinben a Karl Liebknechtenek és Rosa Luxembuagnak állított emlékművét lerombolták, s a híres barcelonai pavilon is hasonló sorsra jutott. Az utóbbi hasonmását később felépítették, tehát az utóknak legalább ebben a formában megmaradt.) Az építész fényes pályafutása Amerikában folytatódott. Nevéhez fűződik például a Chicagói Műszaki Főiskola épülete vagy egy 1965-ben Berlinben felépült galéria. Ludwig Mies van der Rohe mindvégig megmaradt a formailag egyszerű, ugyanakkor elegáns és technikailag tökéletes épületek tervezőjének.

A Tugendhat-villa 1938 után sokszor cserélt gazdát, s csaknem feledésbe merült. A nyolcvanas évek végén szocialista módra felújították, ami sok tekintetben inkább ártott mint használt. Ma a brünni önkormányzat tulajdonában van, s újabb felújításra vár, hogy visszanyerhesse eredeti méltóságát. A rekonstrukció az illetékesek szerint az anyagi eszközök jelenlegi hiánya miatt legelőbb 2003-ban kezdődhet el.

A villa történetében és legújabb kori történelmünkben emlékezetes 1992. augusztusa, amikor a ház Václav Klaus és Vladimir Mečiar négyezemközi tárgyalásának adott otthont. A két és fél órás eszme cseré eredményeképp négy hónappal később kettévált Csehszlovákia.

Detáry Attila

Puskás Tivadartól a Világ Rádióig és a VilágTV-ig

Néhány hónapig tartó kísérleti adás után, a múlt év júniusában, megkezdte működését a Magyar Internet VilágRádió.

Ezzel új állomásához érkezett a háromnegyed évszázados magyar rádiózás: a **www.vilagradio.hu** honlapról ingyen letölthető szoftver segítségével az internetezők jelenleg két tucat rádióadót hallgathatnak, s hamarosan újabb csatornákkal bővül a kínálat.

A Magyar Internet VilágRádió Hálózat deklarált célja, hogy elősegítse a hazai, a határon túli és a világban szétszórta élő magyar hallgatók szórakoztatását és hiteles tájékoztatását.

A hallgatók a Magyar Internet VilágRádió Hálózat honlapját bármilyen internet kapcsolattal elérhetik, és egy hangkártyás, hangfalakkal felszerelt asztali számítógéppel foghatják kedvenc rádióadójukat.

A Magyar Internet VilágRádió létrejötté mind a rádiózás, mind az internet történetében minőségi ugrást jelent. A magukat internetrádióként hirdető szolgáltatások többsége ugyanis eddig nem élőben leadott műsorokkal, hanem azok digitálisan archivált változataival szórakoztatta a rádióhallgató internetvándorokat. A Világ rádió nevű új program alapvetően más adattovábbítási filozófiát dolgozott ki: a chain-cast technológia (amerikai szabadalom, magyarra „láncvetőnek” fordítható) a hallgatókból, pontosabban azok gépeiből szervez kommunikációs hálózatot, amolyan virtuális piramist, ahol csak a piramis csúcsán elhelyezkedő felhasználó készüléke csatlakozik közvetlenül a szerverre, a vele kapcsolatban levők pedig tőle kapják, majd adják tovább „lefelé” az információt. A chain-cast technológián alapuló, de már kizárólag magyar fejlesztésű Világ rádió program előnye az is, hogy a rádiócsatornáktól sem követel sokkal többet, mint a hallgatóktól. A Kossuth, a Petőfi, a Bartók s a tucatnyi többi belföldi és határon túli magyar rádió mellett rövidesen majd százra bővülő magyar adónak a szükséges digitalizáló berendezéseken és az internetes vonalon túl csak egy olyan szervert kell beállítania, amely megbirkózik legalább ötven hagyományos módon, közvetlenül csatlakozó felhasználóval.

Talán érdemes itt egy kis kitérőt tenni és felidézni, milyenek voltak a rádiózás kezde-

tei Magyarországon. Íme egy részlet a Magyar Rádió honlapján (www.mr75radio.hu) található részletes rádiótörténetből:

A rádió ősenek, elődjének tekinthető telefonhírmondó – amely a telefonközpontozhoz hasonlóan honfitársunk, Puskás Tivadar találmánya volt – 1893. február 15-én kezdte meg működését Pesten. Az előfizetőknek a telefonközpontot kellett hívniuk, és az kapcsolta a műsort.

„Üdvözljük Budapest lakosságát. Üdvözljük olyan szokatlan módon, amely páratlan a világon. Üdvözljük az első várost, amelyből a telefonhírmondó az egész világon győzedelmes útjára indul.” - Ezekkel az ünnepélyes szavakkal kezdte meg adását a vezetékes telefonhálózatra épülő „beszélő újság”, a rádió elődje.

Kísérleti rádióműsorokat a Posta Kísérleti Állomás kezdett sugározni 1924. március 15-én a Csepelen működő 250 W-os Huthadóval, amely egyébként a Magyar Távirati Iroda közgazdasági hírszolgálatát látta el. A mikrofon először Csepelen, később az MTI Városház utca 10. sz. alatti helyiségében volt felállítva. 1925-ben a próbaadásokat már egy Telefunken gyártmányú, 2/0,5 kW teljesítményű (távíró/amplitúdómodulált) adó sugározta, a „stúdió” a Posta Kísérleti Állomás Gyáli úti udvarán álló bútorszállító kocsin, majd az állomás egyik szobájában volt.

1925 szeptemberében a Telefonhírmondó Rt.-nek a Rákóczi út 22. sz. alatti ház IV. emeletén lévő helyiségeiben stúdiót építettek, felszerelték a szükséges műszaki berendezésekkel, és a próbaadásokat innen folytatták.

1925. november 10-én megjelent a kereskedelmi miniszter rádiórendelete, amely szerint a rádiókonzessziót Magyarország területére a Telefonhírmondó Rt. kapta meg. A konzessziót elnyert társaság Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt.-vé alakult. A rendelet szerint a jog állami regalé, amelyet a Posta gyakorol. A műszaki berendezés és annak üzemben tartása a Posta feladata, míg a stúdiók építéséről, berendezéséről és a műsorral kapcsolatos költségekről a társaság tartozik gondoskodni.

A rendszeres rádiós műsorsugárzás 1925. december 1-jén este 8 órakor indult meg. Az adóállomás Budapest néven jelentkezett. A második program Budapest II. néven 1932. február 14-én kezdte meg adását.

A Magyar Rádió külföldre 1934-től rövidhullámon is adott műsorokat.

1925. december 1-jén este 8 órakor avatóünnepséggel, majd hangversennyel megindul a hivatalos magyar rádióműsoradás. A megnyitón Demény Károly államtitkár, a M. Kir. Posta vezérigazgatója rádión keresztül, magyar, francia és angol nyelven szól a rádióhallgatókhoz:

„A magyar Rádióhírmondó budapesti adóállomása mint a magyar találmányú fémvezetékes Telefonhírmondó utódja, nagyszerű elődjének modern stúdióvá átalakított helyiségéből most kezdi meg hivatalosan működését és rendes programját, amelyet a M. Kir. Posta technikai eszközeivel a csepeli állomás útján 546 méteres hullámhosszal szór szét az éterben...“

A Magyar Internet VilágRádióon jelenleg hallgatható adók vételéhez szükséges, ingyenes programot eddig több mint 40 ezren töltötték le.

Magyar nettévé

VilágRádió mintájára decemberben elkezdte működését a Magyar Internet VilágTV, aminek eredményeként a Föld legtávolabbi pontján is elérhető lesz a Duna Televízió és több, magyar nyelvű adás is.

A VilágRádió és VilágTV projekt a Miniszterelnöki Hivatal (MEH) és a Magyar Internet VilágPortál Szolgáltató Kft. (MAVIP) közös vállalkozása. Kiépítésüket a Mindmaker magyar alapítású kaliforniai cég finanszírozta, a Miniszterelnöki Hivatal pedig az erkölcsi támogatáson túl százötven millió forinttal segíti a VilágTV működtetését.

A közös vállalkozás kissé formális célja az, hogy erősítse a határokon átnyúló nemzeti összetartozást. A gyakorlatban viszont azt jelenti, hogy bárhol járunk is, min-

denűt magyarul követhetjük a világ és Magyarország eseményeit.

A VilágTV beindításáról szóló sajtó-bejelentést, a vétellel kapcsolatos műszaki adatokat és a vételhez szükséges szoftvert a www.vilagtv.hu honlapon találja meg az olvasó, azaz a leendő néző. A letöltés után a számítógép képernyőjén egy egyedi arculatú TV-vevőkészülék jelenik meg, amely lehetővé teszi, hogy a néző a Magyar Internet VilágTV Hálózattal együttműködő TV-adók műsorát az interneten keresztül nézhesse. A vevőkészülékbe épített böngésző segítségével a nézett TV-adó honlapja egyetlen gombnyomással elérhető. Ezáltal lehetővé válik, hogy a TV-adó nemcsak adásában, hanem honlapján keresztül is hatékonyan tudjon kommunikálni a nézővel.

Detáry Attila

(a Prágai Tükör 2001/1 számában megjelent cikk alapján)

Műholdas vétel

A Duna TV, az MTV 2 és néhány magyar rádió (Kossuth, Petőfi, Bartók, Szülőföldünk, RNI) adása műholdról, parabola antennával is vehető, mely pillanatnyilag kb. 20 000 Ft-ba (3 000 Kč) kerül, s paraméterei a következők:

Univerzális kétsávú vevőfej, 2 oszcillátor (9,75 GHz/10,6 GHz) átkapcsolható 22 KHz szignállal, min. 80 cm tányér
Műhold: Hot Bird IV. kelet 13 fok
Frekvencia: 10,615,08 MHz
Polarizáció: horizontális
Video: PAL
Hang: 6,5 MHz
Kossuth: 7,38 MHz
Szülőföldünk: 7,56 MHz
Petőfi: 7,74 MHz
RNI: 7,92 MHz

Magyar médiák honlapjai az interneten

Felvidék, Szlovákia

Csalóköz / hetilap, Dunaszerdahely –
<http://www.csalokoz.sk/>
Komáromi lapok /közéleti hetilap –
<http://www.komarom.sk/kli>
Szabad Újság / szlovákiai hetilap, Pozsony
– <http://www.nextra.sk/madszu>
Tücsök / gyermeklap, Pozsony –
<http://home.nextra.sk/madszu/tucsok.htm>
Uj Szó / szlovákiai napilap, Pozsony –
<http://www.ujszo.com/>
Vasárnap / magyar családi magazin –
<http://www.voxnova.sk/vasarnap>

Magyarország

Békés Megyei Hírlap –
<http://www.bmhir.lap.hu/>
Computerworld – Számítástechnika /
nemzetközi informatikai hetilap –
<http://www.szamitastechnika.hu/> (vagy)
<http://www.szt.hu/>
Duna Televízió / Budapest –
<http://www.dunatv.hu/>
Elet és Tudomány / országos hetilap
Budapest – <http://www.elestudomany.hu/>
Európai utas / kulturális–közéleti magazin,
Budapest – <http://www.europaiutas.hu/>
Figyelő / országos hetilap, Budapest –
<http://www.figyelo.hu/>
Gaia sajtószemle / környezetvédelem –
<http://www.foek.hu/gaia>
Hun-info / internetes hírszolgálat, Buda-
pest – <http://www.hun-info.hu/>
Hunnia / Erd –
<http://www.hungarian.net/hunnia>
hvg / országos közéleti hetilap, Budapest –
<http://www.hvg.hu/>
Index / internetes lap –
<http://www.index.hu/>
Kapu / folyóirat, Budapest –
<http://www.datanet.hu/~mkapu>
Kelet-Magyarország / napilap, Nyíregyháza
– <http://www.km.hu/>
Kisalföld / Győr – <http://www.kisalfold.hu/>
Kis Újság / országos hetilap, Budapest –
<http://www.fkqp.hu/>

Magyar Demokrata / országos hetilap,
Budapest –
<http://members.tripod.com/~mdemo>
Magyar ATV Rt. / Budapest –
<http://www.magyaratv.hu/>
Magyar Hírlap / országos napilap,
Budapest – <http://www.mhirlap.hu/>
Magyar Nemzet / országos napilap,
Budapest – <http://magyarnemzet.com/>
Magyar Rádió / Budapest –
<http://www.radio.hu/>
Magyar Rádió, Határok nélkül / Budapest –
<http://www.hatnelkul.radio.hu/>
Magyar Rádió, Kossuth / – [http://www.kos-
suth.radio.hu/](http://www.kos-
suth.radio.hu/)
Magyar Rádió, Petőfi / –
<http://www.petofi.radio.hu/>
Magyar Rádió, Kronika / hírek –
<http://www.kronika.radio.hu/>
Magyar Távirati Iroda – MTI / hírszolgálat,
sajtóadatbank, Budapest –
<http://www.mti.hu/>
Magyar Televízió Rt. / Budapest –
<http://www.mtv.hu/>
Metro / budapesti napilap –
<http://www.metro.hu/>
Napi Gazdaság – országos napilap,
Budapest – <http://www.napi.hu/>
Nemzeti Sport / országos napilap,
Budapest – <http://www.nemzetisport.hu/>
Népszabadság / országos napilap,
Budapest – <http://www.nepszabadsag.hu/>
Népszava / országos napilap, Budapest –
<http://www.nepszava.hu/>
Nők lapja / országos hetilap, Budapest –
<http://www.noklapja.hu/>
Observer / országos médiafigyelő,
Budapest – <http://www.observer.hu/>
Reformátusok Lapja / országos hetilap –
<http://www.reflap.hu/>
Stop! / hírszolgáltató, hirdetési portál,
Budapest – <http://www.stop.hu> (és)
<http://www.stop.extra.hu>
Szabad Föld / országos hetilap, Budapest –
<http://www.szabadfold.hu/>
168 óra / országos hetilap, Budapest –
Internet: <http://www.168ora.hu/>
Szignum Média Hírlével –
<http://www.szignummedia.hu/>
Tallózó / országos lapszemle, Budapest –
<http://www.tallozo.hu/>
Uj Ember / katolikus hetilap, Budapest –
<http://ujember.katolikus.hu/>
Uj Képiújság Kft. / Budapest –
<http://www.teletext.hu/>
Vasárnapi Újság / a Magyar Rádió vasár-
nap reggeli műsora –
<http://netlap.vasarnapiujsg.hu/>
Városi Újság / Balassagyarmat –
<http://www.bgyvu.hu>
Világ gazdaság / országos üzleti napilap,
Budapest – <http://www.vilaggazdasag.hu/>

Felvidék első magyar „egyeteme“

2001. szeptemberétől működik Komáromban a budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem Gazdálkodási Karának kihelyezett részlege. A tanintézményt a Tiszti pavilon egyik szárnyában helyezték el, az előadások – egyelőre – a városi művelődési központban vannak. A tanári kart zömében budapesti szakemberek alkotják, de jó útemben halad a szlovákiai magyar elitképzés is.

– Az első tapasztalatok kellemesek – mondja Szabó Zoltán intézményvezető. – Kétszáz diákunk nagyon jól helytállt az első szemeszter vizsgáin. Elégedettek voltak budapesti vendégtanáraink is – példászerűnek tartották a jövő gazdaszainak hozzáállását a tanuláshoz. Miközben az első évfolyam a végéhez közeledik, a komáromi tagozat bővítésén fáradoznak az egyetemi részleg vezetői. Szeptembertől ötszázra kívánjuk növelni a hallgatók számát úgy, hogy a gazdálkodástudományi szak mellé – a Budapesti Műszaki Egyetem segítségével – informatikai szakirányokon is képezhetik majd magukat hallgatóink.

– *Mi volt a célja a Komáromi „egyetem“ megnyitásának?*

– Mindenekelőtt az, hogy fiataljaink a szülőföldjükön képezhessék magukat kiváló szakemberekké, s miután megszerezték a diplomát, maradjanak is itthon, hogy a szlovákiai magyar nemzeti közösség értelmiségét gyarapítsák. Tekintve, hogy a budapesti egyetem remek színvonalat biztosít, és ugyanazok az oktatók dolgoznak nálunk is, a színvonallal nem lehet gond. Egyes tantárgyakat szlovákul és angolul oktatunk, igazodva a kor követelményeihez. Hogy a hallgatók megállhassák a helyüket, a felvételi vizsgák előtt többhetes előképzésben részesítjük őket Dél-

Szlovákia tizenkét, magyaroklakta településén. A tanfolyam részvételi díja minimális; ha pedig a részt-vevő sikerrel felvételizik, szép ösztöndíjban részesül – nyilatkozta a Brünni Futárnak Szabó Zoltán intézményvezető.

/bog/

Ismerjük meg alaposabban Egressy Bénit!

Komárom a szlovákiai magyarság szellemi központjává, afféle kis fővárossá épül. Az itt élő magyarság és a környékbeli térség lakossága immár az óvodától az egyetemig anyanyelvén taníttathatja gyerekeit. Működnek itt kis könyvkiadók is; az egyik a KT, megjelentette Szénássy Zoltán nyugalmasított tanár, várostörténész Egressy Béniről szóló könyvét „A komáromi induló hőse“ címmel.

Egressy Béni a tizenkilencedik század magyar történelmének egyik rokonszenves alakja volt. Bár csupán harminchét évet élt, maradandó műveket alkotott. Szép operáink egy részének dalszövegeit és zenéjét ő írta. Három legismertebb nemzeti imánk – a Himnusz, a Szózat, és a Hazám, hazám néven közismert operaária közül kettőnek társalkotója. A Szózatnak a zenéjét komponálta meg, Bánk áriájának pedig a dalszövegét. Szénássy Zoltán munkájában természetesen szó esik Egressy komáromi tartózkodásáról, így azt is megtudhatja az olvasó, hogy e vérbeli hazafi itt talált magának feleséget a virágzó szépségű König Róza személyében. És – nem utolsósorban – itt szerette a híres Klapka-idulót is.

A könyv szerzője, a hetvenhét éves Szénássy Zoltán ismét fontos munkát végzett. Tizennegyedik könyvében is a számára legvonzóbb történelmi korszak – a tizenkilencedik század – egyik méltatlanul háttérbe szorított alakjának állít emléket.

Egressy Béni nagysága olyan arányban nő a szemünkben napról-napra, ahogyan a bennünk parázsló nemzeti érzés erősödik. A magyar zeneirodalom és dalszövegírás jeles alakja, Egressy Béni az 1848–49-es forradalom és szabadságharc egyik ütköztében szenvedett súlyos sérülésébe és tüdőbetegségébe halt bele élete virágában, harminchétévesen.

/bt/

Pomogáts Béla Hana Pražáková és Richard Pražák társaságában a brünni magyarok klubjában (Archív felvétel)

Értelmiség és függetlenség

Magyar Hírlap Online 2002–01–18

Alig egy hónapja, hogy megváltam az írószövetség elnöki tisztétől, annak a tapasztalatnak a következtében, hogy végül is nem sikerült megértésre találnom a hatalom képviselőinél abban, miszerint egy értelmiségi embernek, aki történetesen egy kulturális civil szervezetet irányít, nem kell és nem szabad a politika (és különösen a pártpolitika) dimenziójában elhelyezkednie. Tudom, hogy vannak értelmiségiek és közöttük írók, akik közvetlenül kívánnak kapcsolódni a kormányzati mechanizmusokhoz, és ezért nem is kárhoztatom őket. A magam körében mindazonáltal meg szerettem volna őrizni függetlenségemet és pártatlanságomat, már csak annak következtében is, hogy az a kulturális civil szervezet, amely hat évvel korábban elnökének választott, politikailag maga is sok meggyőződést, szimpátiát és véleményét képvisel, ennek így is kell maradnia. Meggyőződésemem nem sikerült érvényesítenem, így aztán könnyű szívvel tértem vissza az íróasztalhoz, a könyvtár magányába, befejezésre váró kézirataim közé.

...
Nyitottságáról és kritikai szelleméről az értelmiség mindazonáltal nem mondhat le, minthogy éppen ezek által védheti függetlenségét és közvetítő szerepét. Ezzel a nyitottsággal, egyszerűsággal, egyszerűsággal, egyszerűsággal tesz eleget azoknak a követelményeknek, amelyeket Karl Mannheim magával az értelmiségi státussal és stratégiával szemben támasztott. A politika, úgy tetszik, egyelőre nincs tudatában annak, hogy a független értelmiségnek milyen jótékony kiegyenlítő szerepe lehet az elmergesedett konfliktusok feloldásában.

A független értelmiségi mindkét politikai oldalnak hasznára lehetne, ezzel szemben mindkét oldal számára gyanús figurát jelent. Pedig a társadalom két részre szakításának és az ellenségeskedésben tapasztalható radikalizmusnak veszedelmes következményei vannak, és ezek a veszedelmek csak növekedhetnek a választási kampány során. Az ellenségképzés, a szellemi függetlenség, a politikai elkötelezetlenség ingerült elutasítása – a dolgok természetéből adódóan elsősorban a hatalom oldalán érvényesül. Magyarország békére vágyik: biztonságot kíván, és gyarapodni akar. Ezen ambícióknak az érvényesítésében kaphat jó szerepet a független értelmiségiek önkéntes szolgálata.

Pomogáts Béla

Hana Pražáková: Nadějí žijem

A remény éltet itt minket

Hana Pražáková a Cseh Köztársaság volt magyarországi nagykövetének Richard Pražáknak a felesége (annak a Richard Pražáknak, aki a CSMMSZ brünni szervezetének megalakulásánál is ott volt – a szerk. megjegyzése).

Többen kilenc sikeres ifjúsági könyvét is ismerik, amelyből magyar nyelvre is fordítottak. Legutóbbi könyve felnőtteknek szól és érdekessége, hogy Budapesten és Tihanyban keletkezett, bár témája az ötvenes évek Csehországa.

Hana Pražákovának volt kitől örökölnie írói tehetségét. Leányneve ugyanis Křelínová, azaz František Křelína neves cseh író (1903–1976) lánya. Křelína egyik alkotója volt a vidék problémáit iránt érzékeny, keresztény erkölcsiségű modern cseh regénynek, a Csehországban született speciális irodalmi irányzatnak, a ruralizmusnak. Az ötvenes években František Křelína több kollégájával együtt – olyan írókkal, költőkkel, mint pl. Josef Knap 1900–1973), Václav Prokůpek 1902–1974), Jan Zahradníček (1905–1960), Zdeněk Kalista (1900–1984) stb. – kommunista koncepciók per áldozata lett, valamiféle fiktív Zöld Internacionáléhoz tartozás és hazaárulás bűntettének abszurd vádjával. Tizenkét évi börtönre ítélték. E per jegykönyve, melyet a szerző könyvében idéz, az akkori igazságszolgáltatás önkények legmegrázóbb bizonyítottai. Másrészt azonban az otrombaság nyilvánvalósága és vád stilizálása az akkori újságírói „blabla” (ptydepe) nyelvén abszurd, tragikomikus szöveget csinált belőle, mely méltó Kafka Perének vagy a Tanú című magyar film néhány jelenetére abszurdításához. Egyenesen gyöngyszem például az az állítás, hogy „a Fekete Internacionálé egyesül a Zöld Internacionáléval, és eredménye a Sárga Internacionálé, azaz az amerikai kapitalisták birtokában lévő aranypénzes szákok színe, és amivel mindezek az elemek a kapitalistákat szolgálja.” (40. o.). Vagy a határozat, hogy „Křenina lényegében beismerő vallomást tett, persze igyekezett azt állítani, hogy a nála is tartott illegális találkozók csak irodalmi összejövetelek voltak, de ez a védekezés a vádlót magas fokú intelligenciáját figyelembe véve oly hihetetlen, hogy a bíróság a vádlottnak nem hitt...” (48. o.).

Az apa-író alakja, letartóztatása, elítélése,

majd kilenc, különböző börtönökben töltött év után amnesztiával történt szabadon bocsátása alkotja a regény egyik elbeszélő síkját. Eme önéletrajzi elbeszélés másik síkján harmadik személyben előlépnek az író családjának tagjai, akiket az élete az apa

elítélése után megváltozott. Kitelepítették őket a családi villából és szűkös körülmények közé kényszerültek. Főhőssé válik az író lánya, Klára, aki a Károly Egyetem bölcsészkarán cseh és ukrán szakos diák. A húszéves lány mindennapjait ábrázolja a regény. Viaskodik a nétköznapok legkülönfélébb nehézségeivel, anyja és húga támaszává válik, amikor csak tudja, meglátogatja az apját börtönben, segít anyjának fogalmazni a végtelen és hiábavaló kegyelmi kérvényeket, és közben igyekszik befejezni tanulmányait, ami egy politikai elítélt lányának nem könnyű. Szerencsére segítenek neki ebben a diáktársai is, akik igyekeznek őt fedezni. Például apró funkciót találnak neki a szakszervezetben, hogy teljesíteni tudja az akkor megkövetelt aktivitást, és hogy tanulmányait folytathassa.

Klára mélyen érző, de nem szentimentális, hanem gyakorlatias lány. Igyekszik azt a korszakot, amelyben kénytelen élni, méltósággal túlélni. De nem akar hősnő lenni. Apja bebörtönzése nagy családi tragédia. Klára nem akar börtönbe juttatni további embereket, sem magát, sem a hozzá közelállókat. Amikor felkeresi kollégáját, egy utolsó évfolyamos diák, hogy információ-átadásra kérje meg egy illegális diákcsoport számára, elutasítja az együttműködést.

A regényben alakok sora vonul fel, akiket a szerzőnő valódi néven nevez. Főleg diáktársai, egyetemi oktatók és néhány politikus az ötvenes évekből. Saját magának és a családtagokna azonban – a szülőket kivéve – álnevet adott. Könyvét ezért a kulcsregény bizonyos fajtájának nevezhetjük, tulajdonképpen memoáron alapuló tényirodalomnak. Ezt a „non fiction” jelleget hangsúlyozzák a dokumentum-idézetek, mint amilyenek például a már említett bírósági jegyzőkönyv vagy az apa levelei a börtönből.

Hana Pražáková regénye azonban nemcsak azoknak érdekes, akik átélték az ötvenes évek cseh viszonyait. Eme reáliai eredeti elrendezésével, hiteles pszichológiai rajzzal és az elbeszélő technikai tökéletes birtoklásával érdekfeszítő olvasmány lehet a szélesebb, például a magyar olvasóközönség számára is.

Hankó B. Ludmila

Fordította: Molnár Éva

(a Bohemia 2001/2 számban megjelent cikk alapján)

Kedves Gyerekek! Üdözöllek benneteket! Nagyon szeretem a tavaszt. Ugye Ti is. Nem kell nagykabátba öltözni ha ki akarok menni a szabadba. És jön a Húsvét is. Lehet öntözködni, hímestojást és más finomságot enni. Fiúk, tudjátok már a locsolóverset? Lányok, festettetek már hímestojást? Lepjétek meg a fiúkat és verssel köszönjétek meg a locsolást. Küldök nektek egy ilyen verset és a fiúknak is küldök néhány locsolóverset. Megtanulunk egy naphívogató mondókat is. Hangszeren is eljátszhatjátok. Jó szórakozást kíván a Futárka.

NAPHÍVOGATÓ

Kora tavasszak hideg szél fúj még,
a libapásztor-kislány mégis kihajtja
ludiat a rétre. Dallal kéri a napot,
hogy süssön fel.

Süss föl nap, fényes nap,
Kert alatt a ludaim megfagynak.

A szép énekszóra a nap előbújik a
felhő mögül, mosolyogva küldi
tavaszi melmegét a kis pásztorlány
tarkatollú piroscsőrű ludaira.

(Forrai K.: *Eszterlánc c. könyve alaplán*)

Süss föl nap, fényes nap,

kert alatt a ludaim megfagynak.

Locsolóvers

Jó reggelt, jó reggelt,
Kedves lliomszál,
Megöntözlek rózsavízzel,
Hogy ne hervadozzál.
Kerek erdön jártam,
Piros tojást láttam,
Bárány húzta rengő kocsin,
Mindjárt ideszálltam.
Nesze hát rózsavíz,
Gyöngyöm, gyöngyvirágom.
Hol a tojás, piros tojás?
Tarisznyámban várom!

Húsvét van, odakinn mosolyog az ég
is,
Adjanak egy ezrest, mosolygok majd
én is!

Piros tojás, fehér nyuszi,
Locsolásért jár a puszi

Van nekem egy kis pacsulim,
Leloccsintom magát.
Ha egy kicsit mázlija van,
Szereti a szagát!

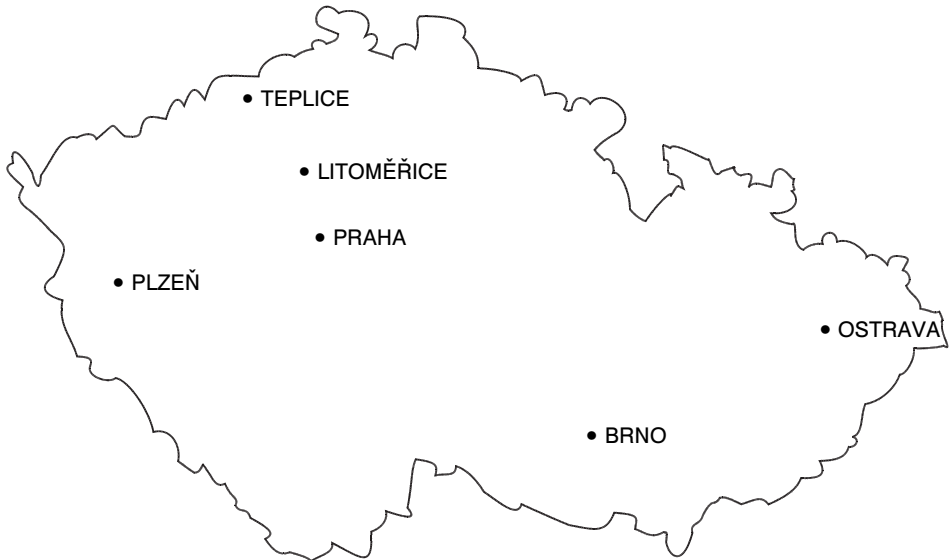
Válaszvers lányoknak

Köszönöm, hogy köszöntöttél,
Rózsavízzel megöntöztél.
Én is köszöntelek Téged,
Tojás lesz a fizetésed.
Aki adta, ne feledd,
És a tojást el ne ejtsd!

Szerkeztette: Kolář Edit

Néhány tréfás változat

CSEH KÖZTÁRSASÁG

Szövetségi címlista

CSEH-ÉS MORVAORSZÁGI MAGYAROK SZÖVETSÉGE / SVAZ MAĐARŮ ŽIJÍCÍCH V ČESKÝCH ZEMÍCH

KÖZPONTI IRODA

Elnök: Végh István
Cím: K Botiči 2, 101 00 Praha 10
Telefon: (00420 2) 7174 6932
Tel.+fax: (00420 2) 7174 6913
E-mail: csmmsz@mbox.vol.cz

PRÁGAI ALAPSZERVEZET

Elnök: Kamas Anna
Cím: K Botiči 2, 101 00 Praha 10
Telefon: (00420 2) 7174 6932
Tel.+fax: (00420 2) 7174 6913
E-mail: csmmsz@mbox.vol.cz

BRÜNNI ALAPSZERVEZET

Elnök: Vojtek Zoltán
Cím: Gorkého 12, 602 00 Brno
Tel.+fax: (00420 5) 4124 1062
E-mail: mkic@atlas.cz

OSZTRAVAI ALAPSZERVEZET

Elnök: Hyvnar Anna
Cím: ul. 28. října 15, 702 00 Ostrava
Tel. +fax: (00420 69) 611 5139
E-mail: madarsky.klub@worldonline.cz

LITOMĚŘICEI ALAPSZERVEZET

Elnök: Strmeňová Marianna
Cím: Heydukova 4, 412 01 Litoměřice
Telefon: (00420 416) 74 13 77 - otthoni szám
E-mail: Marianna.Strmenova@seznam.cz

PILZENI ALAPSZERVEZET

Elnök: Kuczman Miklós
Cím: ul. J.J.Ryby 3, 323 22 Plzeň
Telefon: (00420 19) 52 99 74 - otthoni szám

TEPLICEI ALAPSZERVEZET

Elnök: Kulina Ferenc
Cím: ul. Bohosudovská 1606/18,
415 02 Teplice
Telefon: (00420 417) 562940 - otthoni szám

Fertő tó